

Εκδόθηκε με την αποκλειστική άδεια
του The Economist από τη:

The
Economist

hazlis & rivás

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟ 2025

ENERGY EFFICIENCY SERVICES

Η ELPEDISON, ο πρώτος ανεξάρτητος παραγωγός ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα και κορυφαίος προμηθευτής ρεύματος, φυσικού αερίου και ενεργειακών υπηρεσιών, διασφαλίζει μία διαδικασία ηλεκτροπαραγωγής φιλική προς το περιβάλλον, με τις δύο μονάδες της στην Θίσβη Βοιωτίας και στην Θεσσαλονίκη, που χρησιμοποιούν ως καύσιμο αποκλειστικά φυσικό αέριο.

Με συνέπεια στην καθημερινή της δέσμευση να παράγει και να προμηθεύει ηλεκτρική ενέργεια με ασφάλεια, αλλά και μέσω των εισαγωγών υδροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) που πραγματοποιεί, η Εταιρεία συνεισφέρει σημαντικά, στην ενεργειακή επάρκεια και ασφάλεια της χώρας. Επιπλέον, πρωταγωνιστεί στον τομέα της χονδρικής εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, στην ευρύτερη αγορά της ΝΑ Ευρώπης.

Σήμερα το ενεργειακό περιβάλλον συνεχώς μεταλλάσσεται, ενώ η ζήτηση για ηλεκτρική ενέργεια αυξάνεται, δημιουργώντας δυσκολίες στις επιχειρήσεις που προσπαθούν να συμβαδίσουν. Οι Ενεργειακές Υπηρεσίες της ELPEDISON προσφέρουν λύσεις, μειώνοντας το κόστος ενέργειας, αυξάνοντας την ενεργειακή απόδοση και

μειώνοντας το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των πελατών.

Η καταρτισμένη ομάδα εξειδικευμένων μηχανικών της ELPEDISON, αναλύει τις ανάγκες κάθε πελάτη και προσφέρει εξατομικευμένες λύσεις εξοικονόμησης ενέργειας και έργα υψηλών προδιαγραφών, διασφαλίζοντας τη μέγιστη αποδοτικότητα και εξοικονόμηση στην κατανάλωση ενέργειας.

Παράλληλα, παρέχεται η **δυνατότητα χρηματοδότησης του Ενεργειακού Έργου μέσω της σύναψης Συμφωνιών Εγγυημένης Απόδοσης ή Διαμοιραζόμενου Οφέλους (ESCO Contracts)**. Με αυτόν τον τρόπο η ELPEDISON **εξασφαλίζει μηδενικό ρίσκο για τον πελάτη**, υποστηρίζοντας έμπρακτα την απόδοση των προτεινόμενων λύσεων.

ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΕΙ Η ELPEDISON ΕΙΝΑΙ:

Αποκεντρωμένη Παραγωγή Ενέργειας | Distributed Power Generation

Η διαδικασία ξεκινά με τον σχεδιασμό του έργου, που γίνεται με βάση τις ανάγκες του πελάτη. Στη συνέχεια, ακολουθεί η προμήθεια, η εγκατάσταση και η θέση σε λειτουργία του απαραίτητου εξοπλισμού, ο οποίος μπορεί να περιλαμβάνει, ενδεικτικά, φωτοβολταϊκά πάνελ, μικρές ανεμογεννήτριες, βιομάζα, συστήματα ατμού ή συστήματα συμπαραγωγής ενέργειας και θερμότητας.

Ακολουθεί η πιστοποίηση καλής λειτουργίας, όπου ελέγχεται η απόδοση του συστήματος και υπολογίζονται οι εκπομπές που αποφεύγονται, ώστε να επιβεβαιωθεί η συνεισφορά του στη μείωση των ρύπων. Παράλληλα, παρέχονται υπηρεσίες συντήρησης και τεχνικής υποστήριξης, για να διασφαλιστεί η ομαλή και αποδοτική λειτουργία του συστήματος. Η παραγόμενη ενέργεια μπορεί να αποθηκευτεί μέσω συστημάτων αποθήκευσης ενέργειας (Battery Energy Storage Systems), γεγονός που ενισχύει την ενεργειακή αυτόρκεια και προσφέρει μεγαλύτερη οικονομική απόδοση στον πελάτη.

Ο πελάτης έχει τη δυνατότητα να επιλέξει το κατάλληλο καθεστώς συμψηφισμού, όπως το Net Billing, το Virtual Net Billing ή το Zero Feed In, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του δικτύου και τις ανάγκες του, ώστε να μειώσει το κόστος κατανάλωσης και να εκμεταλλευτεί στο έπακρο την παραγόμενη ενέργεια. Αυτή η ολοκληρωμένη προσέγγιση μειώνει το κόστος, αυξάνει την ενεργειακή απόδοση και συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος.

Ο Κόσμος το 2025 Του αρχισυντάκτη

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΤΑΙΡΙΑΣΤΟ που το 2025 έχει ανακρυχθεί από τα Ηνωμένα Έθνη ως Διεθνές Έτος Κβαντικής Επιστήμης και Τεχνολογίας, διότι, όπως η γάτα του Schrödinger, η οποία (σε ένα κβαντικό πείραμα σκέψης) ήταν ταυτόχρονα ζωντανή και νεκρή μέσα σε ένα κλειστό κουτί, κάπως έτσι και το 2025 αιωρείται σε μια υπέρθεση δύο πολύ διαφορετικών καταστάσεων που ορίζονται από το αποτέλεσμα των αμερικανικών εκλογών. Οι κάλπες έχουν ανοίξει, οι ψήφοι καταμετρήθηκαν και ο κόσμος πλέον γνωρίζει ποιο 2025 να περιμένει: εκείνο όπου ο Ντόναλντ Τραμπ επιστρέφει στον Λευκό Οίκο. Με αυτήν την αβεβαιότητα να έχει επιλυθεί, ακολουθούν δέκα θεματικές ενότητες στις οποίες πρέπει να επιστήσουμε την προσοχή μας το ερχόμενο έτος.

1. Η επιλογή της Αμερικής. Η σαρωτική νίκη του κ. Τραμπ θα έχει επιπτώσεις στα πάντα, από τη μετανάστευση και την άμυνα έως την οικονομία και το εμπόριο. Η πολιτική του «Πρώτα η Αμερική» θα κάνει φίλους και εχθρούς να αμφισβητήσουν τη σταθερότητα των συμμαχιών της Αμερικής. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε γεωπολιτικές ανακατατάξεις, αυξημένες εντάσεις και ακόμα και σε εξάπλωση των πυρηνικών όπλων.

2. Οι ψηφοφόροι περιμένου αλλαγί.

Σε γενικές γραμμές, τα κατεστημένα κόμματα τα πήγαν άσχημα στο πρωτοφανές κύμα εκλογών του 2024. Ορισμένα εκδιώχθηκαν (όπως στην Αμερική και τη Βρετανία), άλλα σύρθηκαν σε συνασπισμούς (όπως στην Ινδία και τη Νότια Αφρική), ενώ άλλα ωθήθηκαν σε συγκατοίκηση (όπως στην Ταϊβάν και τη Γαλλία). Υπό αυτό το πρίσμα, το 2025 θα είναι μια χρονιά προσδοκιών. Μπορούν οι νέοι ηγέτες να τηρήσουν όσα υποσχέθηκαν; Θα αλλάξουν οι ταπεινωμένοι ηγέτες; Αν όχι, θα ακολουθήσουν αναταραχές.

3. Ευρύτερη αταξία.

Ο κ. Τραμπ μπορεί να πείσει την Ουκρανία να προβεί σε συμφωνία με τη Ρωσία και να δώσει το πράσινο φως στο Ισραήλ να λειτουργήσει κατά βούληση στις συγκρούσεις του στη Γάζα και τον Λίβανο. Η πιο

συναλλακτική στάση της Αμερικής και ο σκεπτικισμός της απέναντι σε ξένες συρράξεις θα δώσουν θάρρος στην Κίνα, τη Ρωσία, το Ιράν και τη Βόρεια Κορέα (το «κουαρτέτο του χάους») να δημιουργήσουν προβλήματα, αλλά παράλληλα μπορούν να φέρουν στο προσκήνιο και περιφερειακές δυνάμεις, όπως στο Σουδάν που πλήττεται από την κρίση. Ωστόσο, δεν είναι σαφές αν η Αμερική θα αντιταχθεί στην Κίνα σε μια σύρραξη για την Ταϊβάν ή στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας.

4. Δασμολογικές προοπτικές.

Προς το παρόν, η αντιπαλοποίηση της Αμερικής με την Κίνα θα εκδηλωθεί με τη μορφή εμπορικού πολέμου, καθώς ο κ. Τραμπ επιβάλλει περιορισμούς και αυξάνει τους δασμούς – ακόμα και στους συμμάχους της Αμερικής. Καθώς ο προστατευτισμός εντείνεται, οι κινεζικές επιχειρήσεις επεκτείνονται στο εξωτερικό, τόσο για να παρακάμψουν τα εμπορικά εμπόδια όσο και για να αξιοποιήσουν νέες αγορές στον παγκόσμιο Νότο. Άρα, η αποσύνδεση μάλλον θα περιμένει. Οι κινεζικές επιχειρήσεις που χτίζουν

Το 2025 θα είναι

ένα έτος προσδοκιών.

Μπορούν οι νέοι ηγέτες

να τηρήσουν όσα

υποσχέθηκαν;

εργοστάσια από το Μεξικό έως την Ουγγαρία έχουν άλλα σχέδια.

5. Η έκρηξη της καθαρής τεχνολογίας.

Η κυβέρνηση της Κίνας έχει ενθαρρύνει την άνθηση των εξαγωγών πλιακών πάνελ, μπαταριών και ηλεκτρικών οχημάτων για να αντισταθμίσει την αδύναμη εγχώρια οικονομία. Το αποτέλεσμα είναι μια έκρηξη καθαρής τεχνολογίας υπό κινεζική ηγεσία, με την υιοθέτηση πλιακών πάνελ και αποθήκευσης στο δίκτυο να ξεπερνά τις προβλέψεις. Και ο κόσμος σύντομα θα μάθει αν οι παγκόσμιες εκπομπές έχουν κορυφωθεί.

6. Μετά τον πληθωρισμό.

Οι κεντρικοί τραπεζίτες του πλούσιου κόσμου πανηγύρισαν την υποχώρηση του πληθωρισμού. Οι δυτικές οικονομίες αντιμετώπιζον πλέον μια νέα πρόκληση: τη μείωση των ελλειμμάτων με την αύξηση των φόρων, τη μείωση των δαπανών ή την ενίσχυση της ανάπτυξης. Πολλές μπορεί επίσης να χρειαστεί να αυξήσουν τους αμυντικούς προϋπολογισμούς τους. Επώδυνες οικονομικές επιλογές παραμονεύουν. Στην Αμερική, οι πολιτικές του κ. Τραμπ θα κάνουν τα πράγματα χειρότερα: οι υψηλοί εισαγωγικοί δασμοί θα μπορούσαν να εμποδίσουν την ανάπτυξη και να αναζωπυρώσουν τον πληθωρισμό.

7. Ηλικιακά ζητήματα.

Η Αμερική μόλις ψήφισε τον

γηραιότερο εκλεγμένο πρόεδρο όλων των εποχών. Οι παγκόσμιοι ηγέτες γκριζάρουν μαζί με τους πληθυσμούς τους. Αναμείναιτε περισσότερη συζήτηση για τα όρια ηλικίας των πολιτικών ηγετών. Στο μεταξύ, η Κίνα αναζητά οικονομικές ευκαιρίες σε έναν κόσμο που γερνάει. Αντιθέτως, σε μέρη της Μέσης Ανατολής η άνθηση του νεανικού πληθυσμού, σε συνδυασμό με την έλλειψη θέσεων εργασίας, εγκυμονεί κινδύνους αστάθειας.

8. Η ώρα της κρίσης για την τεχνητή νοημοσύνη (AI).

Πρόκειται για το μεγαλύτερο στοίχημα στην ιστορία των επιχειρήσεων: περισσότερα από \$1 τρις δαπανώνται σε κέντρα δεδομένων για την AI, παρόλο που οι εταιρείες δεν είναι ακόμη σίγουρες για το πώς θα τη χρησιμοποιήσουν και τα ποσοστά υιοθέτησης είναι χαμηλά (αν και πολλοί εργαζόμενοι μπορεί απλώς να τη χρησιμοποιούσαν κρυφά). Θα χάσουν οι επενδυτές την ψυχραιμία τους ή η τεχνητή νοημοσύνη θα αποδείξει την αξία της, καθώς τα «πρακτορικά» συστήματα θα γίνονται ικανότερα και φάρμακα που αναπτύσσονται με τη βοήθεια της θα κάνουν την εμφάνισή τους;

9. Ταξιδιωτικά προβλήματα.

Η παγκόσμια διακίνηση ανθρώπων, όχι μόνο αγαθών, αντιμετωπίζει αυξανόμενες τριβές. Οι συγκρούσεις διαταράσσουν τις παγκόσμιες αερομεταφορές. Η Ευρώπη προσθέτει νέους συνοριακούς ελέγχους και η Σίγγεν φυλλορροεί. Η αντίδραση εναντίον του «υπεριορισμού» θα μειωθεί το 2025, αλλά οι περιορισμοί που έχουν εισαχθεί από πολλές πόλεις, από το Άμστερνταμ έως τη Βενετία, θα παραμείνουν.

10. Ζωή όλο εκπλήξεις.

Με απόπειρες δολοφονίας, εκρηκτικά γουόκι-τόκι και γιγάντιους πυραύλους που «συναλλάβονται» με chopsticks, ένα από τα μαθήματα του 2024 ήταν ότι τελικά δεν υπάρχει παράδοξο. Τι πράγμα που ακούγεται απίθανο θα μπορούσε να συμβεί το 2025; Η ενότια «Απρόβλεπτα και απροδοκίμα» μας προσφέρει μερικές ιδέες όπως μια καταστροφική πλιακή καταγίδα, η ανακάλυψη χαμένων αρχαίων κειμένων ή ακόμα και μια άλλη παγκόσμια πανδημία.

Για να πληνηθείτε στο μέλλον, βοηθάει να αναμένετε το απίθανο. Ελπίζουμε να βρείτε τον Κόσμο το 2025 είναι χρήσιμο οδηγό για το νέο έτος, όποιες εκπλήξεις και αν μας περιμένουν. ●

Knowledge makes **Impact**

Εδώ και **50 χρόνια**
στην Ελλάδα, μετατρέπουμε
τη γνώση σε τεχνογνωσία
για οργανισμούς και
επιχειρήσεις, προκειμένου
να αναπτυχθούν με άξονα
την καινοτομία και
να ανταποκριθούν στις
προκλήσεις του μέλλοντος.
Έτσι, δημιουργούμε μαζί
νέες ιστορίες επιτυχίας
με θετικό αποτύπωμα για την
οικονομία και την κοινωνία.

Deloitte.

Deloitte.

Προς τη βιώσιμη ανάπτυξη με άξονα την τεχνολογία και πράσινο πρόσημο

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
CEO της Deloitte Ελλάδος

Η ελληνική οικονομία μετά από μία μακρά περίοδο προκλήσεων, παρουσιάζει μια εικόνα ανθεκτικότητας, δυναμικής και αισιοδοξίας. Στην Deloitte πιστεύουμε ότι με την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την αυξημένη εξωστρέφεια, η Ελλάδα έχει πλέον τα εφόδια για να εξελιχθεί σε κέντρο ανάπτυξης στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Η τελευταία δεκαετία μας δίδαξε την αξία της προσαρμοστικότητας. Η Ελλάδα απέδειξε πως μπορεί να αντιμετωπίσει κρίσεις, οικονομικές, ενεργειακές και περιβαλλοντικές.

Το 2024, όμως, ήταν το έτος που κληθήκαμε να αξιοποιήσουμε τα οφέλη της ανθεκτικότητας που έχουμε χτίσει. Αποτέλεσε χρονιά σταθερής ανάπτυξης, με ρυθμό που εκτιμάται στο 2,2% και αναμένεται να φτάσει το 2,3%, χάρη στις αυξημένες επενδύσεις, την ισχυρή τουριστική δραστηριότητα αλλά και την εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης. Παράλληλα, η ανεργία προβλέπεται να μειωθεί στο 9,7%, ενώ ο πληθωρισμός να περιοριστεί στο 2,1%.

Είναι σημαντικό για την οικονομία ο στόχος για περαιτέρω μείωση του χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ από 163,9% το 2024 στο 147,5% το 2025 να αποδειχθεί ρεαλιστικός, καθώς σε συνδυασμό με μια σειρά από δημοσιονομικές παρεμβάσεις, για την ενίσχυση της καινοτομίας, των επενδύσεων και του διαθέσιμου εισοδήματος, μπορεί να βάλει τη χώρα σε ένα ασφαλές μονοπάτι βιώσιμης ανάπτυξης.

Ήδη η μείωση του κόστους δανεισμού και η αύξηση της εμπιστοσύνης ενίσχυσαν τη ρευστότητα και δημιούργησαν καλύτερες προϋποθέσεις για επενδύσεις, οι οποίες προβλέπεται να αυξηθούν κατά 8,4% το 2025.

Ο γεωπολιτικός παράγοντας και οι ευκαιρίες

Είναι βέβαιο ότι η γεωπολιτική αστάθεια αλλά και τα νέα δεδομένα που φέρνει στις διεθνείς ισορροπίες η εκλογή του Τραμπ, θα συνεχίσουν να επηρεάζουν την παγκόσμια οικονομία.

Στρατηγικές που ενισχύουν την ενεργειακή αυτάρκεια και προσελκύουν επενδύσεις σε βιώσιμες μεταφορές, είναι κρίσιμες. Η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να μετατραπεί σε έναν κόμβο logistics, αξιοποιώντας τη γεωγραφική της θέση και τα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά εργαλεία.

Στόχος για ψηφιακή και πράσινη οικονομία

Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας συνδέεται με την ψηφιακή και την πράσινη μετάβαση. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός ιδιωτικού και δημόσιου τομέα αποτελεί αναγκαιότητα. Με τη στήριξη μεγάλων τεχνολογικών επενδύσεων η Ελλάδα μπορεί να μετατραπεί σε κόμβο του ψηφιακού οικοσυστήματος της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Η τεχνολογία μπορεί να αναμορφώσει κάθε πτυχή της οικονομίας, από την αυτοματοποίηση μέχρι την καινοτομία σε ιδιωτικό και δη-

μόσιο τομέα κι αυτό είναι κάτι που ως Deloitte δίνουμε έμφαση στις συνεργασίες μας με τις ελληνικές επιχειρήσεις.

Παράλληλα, η πράσινη οικονομία αποκτά κεντρικό ρόλο. Επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών άνθρακα και κυκλική οικονομία μειώνουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα, ενώ δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας και ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα. Το REPowerEU και το Ταμείο Ανάκαμψης αποτελούν καταλύτες αυτής της μετάβασης, προσφέροντας τα απαραίτητα χρηματοδοτικά εργαλεία.

Οι δεξιότητες καθορίζουν το μέλλον της εργασίας

Ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία για την Ελλάδα παραμένει η ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου. Παρόλο που η ανεργία μειώνεται, εξακολουθεί να υπερβαίνει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ η αναντιστοιχία μεταξύ των δεξιοτήτων που απαιτεί η αγορά εργασίας και των υπαρχόντων συνιστά εμπόδιο για την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Έτσι, η ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των δεξιοτήτων είναι πιο κρίσιμη από ποτέ. Η αγορά εργασίας απαιτεί συνεχή εκπαίδευση και προσαρμοστικότητα. Ένα μοντέλο που εστιάζει στις δεξιότητες μπορεί να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ προσφοράς και ζήτησης, μέσα από συνεχή εκπαίδευση και επανειδίκευση (upskilling και reskilling) με επίκεντρο την τεχνολογία.

Μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, κλειδιά για τη συνέχεια

Η Ελλάδα έχει δείξει πως μπορεί να ανταποκριθεί στις προκλήσεις. Απαιτείται όμως δέσμευση στις μεταρρυθμίσεις, αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων και επενδύσεις στον τουρισμό, την τεχνολογία, την ενέργεια και τις υποδομές. Η βελτίωση της απονομής δικαιοσύνης, η πάταξη της γραφειοκρατίας και η διασφάλιση ενός σταθερού φορολογικού πλαισίου είναι θεμελιώδη βήματα για να γίνουμε ακόμη πιο ανταγωνιστικοί.

Οι ευρωπαϊκοί πόροι για το διάστημα 2021-2027, αν αξιοποιηθούν σωστά, μπορούν να ενισχύσουν τη βιωσιμότητα του παραγωγικού μας μοντέλου. Ο συνδυασμός Ταμείου Ανάκαμψης, ΕΣΠΑ και ιδιωτικών επενδύσεων δημιουργεί μια συγκυρία που πρέπει να αξιοποιηθεί.

Είναι η ώρα να χαράξουμε μια πορεία που δεν θα βασίζεται μόνο στην ανταρσία, αλλά στην ανάπτυξη, στην καινοτομία και στη βιωσιμότητα. Όμως, η επιτυχία απαιτεί συντονισμό, διαρκείς μεταρρυθμίσεις και δέσμευση από όλους.

Ως Deloitte, εδώ και 50 χρόνια συμβάλλουμε καθοριστικά στην ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας, επενδύοντας συνεχώς στην τεχνολογία, την ψηφιακή καινοτομία και τη βιώσιμη ανάπτυξη, δίνοντας τη δυνατότητα στις ελληνικές επιχειρήσεις να ευδοκμήσουν στην εποχή της ευφυούς επιχειρηματικότητας και των συνεχών προκλήσεων.

Navios Maritime Partners L.P.

An International Owner and Operator of Dry Cargo and Tanker Vessels

www.navios-mlp.com

Ηγέτες

Ο Τραμπ, η τεχνολογία και η αβεβαιότητα

Ένας οδηγός για τις δυνάμεις που θα διαμορφώσουν το 2025

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ όταν η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου κάνει μια απότομη στροφή προς τον προστατευτισμό; Όταν η παγκόσμια υπερδύναμη αποφασίζει ότι μια συναλλακτική εξωτερική πολιτική είναι ισχυρότερη από τις συμμαχίες; Και όταν η επανεκκίνηση πραγματοποιείται ενώ πόλεμοι μαινόνται, απειλητικοί αντίπαλοι ενώνουν τις δυνάμεις τους και η τεχνητή νοημοσύνη (AI) αλλάζει τα πάντα, από την υγειονομική περίθαλψη μέχρι τον πόλεμο; Θα το μάθουμε σύντομα.

Στην προεκλογική του εκστρατεία ο Ντόναλντ Τραμπ υποσχέθηκε μαζικές αλλαγές, οι οποίες είναι πιθανές, αλλά η ρητορική των προεκλογικών ομιλιών διαφέρει αρκετά από την πραγματικότητα της διακυβέρνησης. Οι άνθρωποι που θα επιλέξει ο κ. Τραμπ για την ομάδα του και οι προτεραιότητες στις οποίες θα επικεντρωθούν θα καθορίσουν πόσα μπορεί να πετύχει. Οι πρώτοι διορισμοί του υποδηλώνουν έμφαση στην αφοσίωση, την επιθετική προσέγγιση και την ανατροπή.

Η εξωτερική πολιτική θα δοκιμαστεί πολύ γρήγορα. Ο κ. Τραμπ έχει επανειλημμένα πει ότι θα τερματίσει τον πόλεμο στην Ουκρανία σε μία μόνο ημέρα και θα δεχθεί πίεση ώστε να επιτύχει μια συμφωνία γρήγορα. Ως το πρώτο δείγμα της υποιθήμενης δυναμικής διπλωματίας του, το αποτέλεσμα θα έχει επιπτώσεις σε όλο τον κόσμο. Αν ο κ. Τραμπ πείσει την Ουκρανία να αποδεχθεί εδαφικές απώλειες, αλλά προσφέρει μια εγγύηση ασφαλείας που θα αποτρέψει τον Βλαντιμίρ Πούτιν στο διπνεκές, η αξιοπιστία της Αμερικής (και του κ. Τραμπ) θα ενισχυθεί. Αν όμως αναγκάσει την Ουκρανία σε μια μονόπλευρη ειρηνευτική συμφωνία που την αφήνει εύαλωτη στη Ρωσία, ο κ. Πούτιν θα έχει κερδίσει. Σε μια τέτοια περίπτωση, η επιβίωση της Ουκρανίας θα εξαρτηθεί από το αν οι Ευρωπαίοι μπορούν να την υπερασπιστούν – μια δοκιμασία στην οποία είναι πιθανό να αποτύχουν (βλ. σχετικό άρθρο σε αυτήν την ενότητα). Η Κίνα και άλλοι επίδοξοι επιτιθέμενοι θα το προσέξουν: οι αμερικανικές υποσχέσεις είναι κενές.

Η Μέση Ανατολή θα αποτελέσει μια πρώιμη δοκιμασία διαφορετικού είδους. Ο κ. Τραμπ μπορεί κάλλιστα να πετύχει να πείσει το Ισραήλ και τη Χαμάς να συμφωνήσουν σε κατάπαυση του πυρός στη Γάζα. Ο Μπέντζαμιν Νετανιάχου θα θελήσει να του δώσει μια γρήγορη νίκη. Ωστόσο, ο κ. Τραμπ είναι απίθανο να κατευθύνει το Ισραήλ προς τη μόνη μακροπρόθεσμη λύση: μια πορεία προς ένα παλαιστινιακό κράτος. Θα θελήσει να είναι σκληρός με το Ιράν, όχι μόνο επειδή

ενδέχεται να έχει σχεδιάσει τη δολοφονία του. Βέβαια, η «μέγιστη πίεση», η πολιτική κυρώσεων της κυβέρνησής του κατά την πρώτη θητεία του, θα αποδειχθεί τώρα λιγότερο ισχυρή. Το Ιράν έχει δημιουργήσει ένα σκιώδες δίκτυο πώλησης του πετρελαίου του, κυρίως στην Κίνα.

Η πιο σημαντική γεωπολιτική επιλογή θα αφορά την αντιμετώπιση της Κίνας. Αν και η οικονομία της είναι σήμερα αδύναμη, η Κίνα είναι ένας επιθετικότερος και τρομερότερος αντίπαλος από ό,τι όταν ο κ. Τραμπ έγινε πρόεδρος το 2017. Υπό αυτήν την έννοια, θα μπορούσε να έρθει γρήγορα αντιμέτωπος με μια κρίση στη Νότια Σινική Θάλασσα. Το αν θα συνδράμει τις Φιλιππίνες ή θα τις εγκαταλείψει θα αποτελέσει βασική δοκιμασία.

Η Κίνα θα αποκαλύψει επίσης πόσο ακραίος είναι ο κ. Τραμπ με τους δασμούς. Έχει υποσχεθεί εισφορές 60% στις εισαγωγές από την Κίνα (και 10-20% σε όλες τις άλλες χώρες). Πρόκειται για διαπραγματευτικά νταπλίκια ή για πραγματική επιθυμία να αποσυνδέσει την αμερικανική οικονομία από την κινεζική; Το θέμα θα ξεκαθαρίσει εντός του 2025, κυρίως επειδή η εφαρμογή των δασμών θα ανταγωνιστεί τις άλλες προτεραιότητες του κ. Τραμπ.

Κορυφαία στη λίστα είναι η παράνομη μετανάστευση. Αναμένεται μια επιδεικτική προσπάθεια μαζικών απελάσεων. Οι φοροελαφρύνσεις θα είναι επίσης ψηλά στην ατζέντα, επειδή το φορολογικό πακέτο της πρώτης θητείας του κ. Τραμπ λήγει στο τέλος του 2025. Κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας υποσχέθηκε επιπλέον περίπου \$10 τρις νέες φοροελαφρύνσεις. Όμως, παρότι οι Ρεπουμπλικάνοι ελέγχουν και τα δύο σώματα του Κογκρέσου, οι νομοθέτες είναι κάπως νευρικοί με μια τέτοια κλίμακα ανατροπή του προϋπολογισμού.

Με λίγη τύχη, το πιο συνεπές κομμάτι της εγχώριας ατζέντας του κ. Τραμπ θα βρίσκεται αλλού: σε ένα πρόγραμμα απορρύθμισης και επανεφεύρεσης του μηχανισμού της κυβέρνησης, από τους κανονισμούς για τα φάρμακα έως τις στρατιωτικές προμήθειες. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις θα καθορίσουν πόσο γρήγορα η Αμερική θα υιοθετήσει και θα διαδώσει τεχνολογίες αιχμής, όπως η βιοτεχνολογία και η AI. Ο Έλον Μασκ θα είναι επικεφαλής. Η υπόσχεσή του να μειώσει τον ομοσπονδιακό προϋπολογισμό κατά \$2 τρις είναι παράλογη. Αλλά η ιδέα ότι η Αμερική χρειάζεται κυβερνητική μεταρρύθμιση για να διατηρήσει το προβάδισμά της στις ριζοσπαστικές νέες τεχνολογίες είναι σίγουρα σωστή.

Αν ο κ. Τραμπ θέλει πραγματικά να κάνει την Αμερική μεγάλη, αυτό θα πρέπει να είναι το σημείο εστίασης της κυβέρνησής του. Θα ήταν ειρωνεία της τύχης αν ο άνθρωπος που λατρεύει τους δασμούς ηγείτο της επιτάχυνσης των τεχνολογιών που μπορεί τελικά να αναδιαμορφώσουν ή να αντικαταστήσουν πολλές αμερικανικές θέσεις εργασίας. Ωστόσο, η επέκταση της πρωτοπορίας της Αμερικής στην AI θα συνέβαλλε πολύ περισσότερο στη διασφάλιση της μελλοντικής ευημερίας και της στρατιωτικής της ασφάλειας από οποιοδήποτε άλλο κομμάτι της ατζέντας MAGA. Έλον, έχεις τον λόγο. ●

Η επανεφεύρεση του κυβερνητικού μηχανισμού θα μπορούσε να είναι το πιο σημαντικό κομμάτι της ατζέντας του κ. Τραμπ

Zanny Minton Beddoes Editor-in-chief,
The Economist

Πόσο πιθανή είναι η υλοποίηση της πολιτικής MAGA;

Ένας οδηγός σε πέντε μέρη για το πού ο Ντόναλντ Τραμπ θα περιοριστεί – και πού όχι

Ο 47ΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ της Αμερικής θα βρεθεί αντιμέτωπος με λιγότερους περιορισμούς από ό,τι ο 45ος, παρόλο που είναι το ίδιο πρόσωπο. Ο Ντόναλντ Τραμπ θα χαίρει μεγαλύτερο σεβασμού από το προσωπικό του, το κόμμα του και τα δικαστήρια συγκριτικά με την πρώτη του θητεία. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν θα υπόκειται σε περιορισμούς. Πού αναμένεται να περάσει το δικό του πρόγραμμα εσωτερικής πολιτικής το 2025 – και πού θα δυσκολευτεί;

Στη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας, ο κ. Τραμπ ανακοίνωσε 20 κύριες πολιτικές προτεραιότητες, που υποστηρίζονται από ένα έγγραφο 16 σελίδων, το οποίο τις αναλύει με περισσότερες λεπτομέρειες. Ένας πρακτικός τρόπος για να κατανοήσει κανείς την προεδρική εξουσία και τους περιορισμούς είναι να τα κατατάξει σε μια κλίμακα ευλογοφάνειας της πολιτικής MAGA σε πέντε σημεία, από το πέντε (σίγουρο ότι θα συμβεί) προς το ένα (σίγουρα δεν θα συμβεί). Το ερχόμενο έτος θα υπάρξουν εσωκομματικές μάχες ανάμεσα στις φατρίες των Ρεπουμπλικάνων. Τα δικαστήρια δεν θα αφήσουν τον κ. Τραμπ να κάνει ό,τι θέλει. Το ομοσπονδιακό σύστημα της Αμερικής μεταβιβάζει σημαντικές εξουσίες σε πολιτείες και πόλεις. Και ο χρόνος έχει αρχίσει να μετράει, καθώς το πρόσφατο μοτίβο είναι ότι οι πρόεδροι που ξεκινούν με μια τριπλέτα συνεχίζουν χάνοντας τον έλεγχο της Βουλής των Αντιπροσώπων δύο χρόνια αργότερα. Η αλληλεπίδραση αυτών των περιορισμών θα διαμορφώσει το τι ο κ. Τραμπ μπορεί και τι δεν μπορεί να επιτύχει.

Στο πέντε –τα σίγουρα– είναι η υπόσχεση να «κάνουμε την Αμερική κυρίαρχο παραγωγό ενέργειας». Αυτό θα συμβεί επειδή η Αμερική, η οποία παράγει περισσότερα βαρέλια πετρελαίου από οποιαδήποτε άλλη χώρα, είναι ήδη με βάση αυτήν τη μέτρηση η κυρίαρχη παραγωγός. Αποστολή επιτεύχθη! Το ίδιο ισχύει και για την υπόσχεση η Αμερική να φτάσει σε «επίπεδα ρεκόρ επιτυχίας»: σε πολλά οικονομικά μεγέθη η Αμερική είναι ήδη εκεί. Η υπόσχεση να ξανακάνει τις πόλεις της όμορφες είναι πιο υποκειμενική. Αλλά με πιθανή εξαίρεση το Χιούστον (που έχει άλλες χάρες), οι μεγάλες πόλεις της Αμερικής είναι αισθητικά θαύματα και θα συνεχίσουν να είναι και το 2025.

Οι υποσχέσεις που ανήκουν στην κατηγορία τέσσερα –τα πολύ πιθανά– περιλαμβάνουν την κατάργηση της εντολής για τα ηλεκτρικά οχήματα (EV) και τη μείωση των κοστοβόρων ρυθμιστικών κανόνων. Η εντολή για τα EV ήταν εκτελεστικό διάταγμα της κυβέρνησης Μπάιντεν και, ως εκ τούτου, μπορεί να ανατραπεί με εκτελεστικό διάταγμα της κυβέρνησης Τραμπ χωρίς να χρειαστεί νομοθεσία. Η εξουσία για τη μείωση των κανονισμών ανήκει σε μεγάλο βαθμό στην ομοσπονδιακή γραφειοκρατία, την οποία ο κ. Τραμπ θα περικόψει με τη βοήθεια του Έλον Μασκ. Επίσης, στην κατηγορία τέσσερα ανήκει η υπόσχεση να διατηρηθεί το δολάριο ως το παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα. Δύσκολα θα δούμε αυτό να αλλάζει μέσα

στο επόμενο έτος ή στα επόμενα τέσσερα. Το ίδιο ισχύει και για τις υποσχέσεις να μην περικόψει το Medicare ή την κοινωνική ασφάλιση και να μην αυξήσει την ηλικία συνταξιοδότησης. Ο έλεγχος του Κογκρέσου θα επιτρέψει στον κ. Τραμπ να παρατείνει τις φοροελαφρύνσεις του 2018 – αυτό είναι επίσης πολύ πιθανό το 2025.

Στην κατηγορία τρία –τα πιθανά– εντάσσεται μία από τις μεγαλύτερες δεσμεύσεις εσωτερικής πολιτικής του κ. Τραμπ: η κατακρούση αύξηση των δασμών στις εισαγωγές. Η πολιτική πλατφόρμα δεν προσδιορίζει το ποσό· λέει απλώς ότι οι Ρεπουμπλικάνοι θα υποστηρίξουν «βασικούς δασμούς» σε αγαθά που παράγονται στο εξωτερικό. Ένας καθολικός δασμός 20%, τον οποίο υποσχέθηκε ο κ. Τραμπ προεκλογικά, θα χρειαζόταν πιθανώς την έγκριση του Κογκρέσου, κάτι που αποτελεί περιορισμό (βλ. σχετικό άρθρο σε αυτήν την ενότητα). Η υποστήριξη των «βασικών δασμών» είναι ωστόσο πιο ασαφής. Στη συνέχεια, η υπόσχεση να «κρατήσει τους άνδρες έξω από τα γυναικεία αθλήματα» θα είναι δύσκολο να υλοποιηθεί. Βέβαια, η κυβέρνηση θα εκδώσει εκτελεστικό διάταγμα που θα απαγορεύει τη συμμετοχή διεμφυλικών κοριτσιών στον γυναικείο αθλητισμό σε σχολεία και κολέγια που λαμβάνουν χρηματοδότηση από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση.

Στην κατηγορία δύο –τα λιγότερο πιθανά– είναι η άλλη χαρακτηριστική εγχώρια υπόσχεση του κ. Τραμπ: να «πραγματοποιήσει τη μεγαλύτερη επιχείρηση απέλασης στην αμερικανική ιστορία». Οι περισσότεροι άνθρωποι που απελάθηκαν σε ένα μόνο έτος πρόσφατα απελάθηκαν από την κυβέρνηση του Μπαράκ Ομπάμα, η οποία στο αποκορύφωμά του εχειρήματα απέλασε λίγο πάνω από 400.000 άτομα. Λίγο πιο πίσω, η κυβέρνηση του Ντουάιτ Αϊζενχάουερ πιστεύεται ότι απέλασε λίγο πάνω από 1 εκατ. ανθρώπους το 1954 (είναι δύσκολο να είμαστε ακριβείς επειδή τα αρχεία από τότε είναι ελλιπή). Αν αυτό είναι το σημείο αναφοράς, θα ήταν πολύ δύσκολο να το υπερβεί κανείς χωρίς να εξαπατήσει, για παράδειγμα κατατάσσοντας κάποιον που απωθήθηκε στα σύνορα ως απελαθέντα. Το «σφράγισμα των συνόρων» θα είναι επίσης δύσκολο: οι παράτυπες διελύσεις ήταν υψηλές κατά τη διάρκεια της πρώτης θητείας του κ. Τραμπ, μέχρι που η covid-19 έκλεισε τα νότια σύνορα. Οι προσπάθειες αποτροπής των μεταναστών μέσω υπερβολικά σκληρών μέτρων, όπως ο χωρισμός των οικογενειών των μεταναστών, σταμάτησαν από τον κ. Τραμπ όταν σηματοδοτήθηκαν ευρέως ως βάνουσσες. Αυτός είναι επίσης ένας περιορισμός.

Τέλος, απομένει η κατηγορία ένα, τα μέτρα που το 2025 είναι ελάχιστα πιθανά να υλοποιηθούν. Η υπόσχεση του κ. Τραμπ να ξανακάνει τα πανεπιστήμια πατριωτικά είναι, ευτυχώς, καταδικασμένη να αποτύχει. Ένα πατριωτικό πανεπιστήμιο ακούγεται σαν κάτι που ανήκει στο Πεκίνο, όχι στο Boise. Οι φοιτητές μάλλον αγαπούν τη χώρα τους όσο και οι υπόλοιποι πολίτες, αλλά ο πυρήνας του μεγαλύτερου της Αμερικής είναι ότι δεν μπορούν να εξαναγκαστούν να το πράξουν, τουλάχιστον από τον πρόεδρο. Όσο για την υπόσχεση ότι «θα αποκαταστήσει την ειρήνη στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή και θα κατασκευάσει μια μεγάλη αντιπυραυλική ασπίδα Iron Dome σε όλη τη χώρα – όλα φτιαγμένα στην Αμερική», αν ο πρόεδρος Τραμπ καταφέρει να τερματίσει τον πόλεμο στην Ουκρανία χωρίς να συνθηκολογήσει με τη Ρωσία και να φέρει μια διαρκή ειρήνη μεταξύ του Ισραήλ και των Παλαιστινίων, θα μπορούσε να αφήσει μια κληρονομιά που θα ξεπερνά αυτήν οποιοσδήποτε πρόεδρο μετά τον Ρόναλντ Ρέιγκαν. Αυτό είναι κάτι προς επιδίωξη. ●

Ένας πρακτικός τρόπος να δούμε την προεδρική εξουσία και τους περιορισμούς είναι να κατατάξουμε τα μέτρα πολιτικής σε μια κλίμακα πέντε σημείων

John Prideaux United States editor,
The Economist

Αν θέλεις ειρήνη, ετοιμάσου για πόλεμο

Αλλά καμία από τις μεγάλες κυβερνήσεις της Ευρώπης δεν φαίνεται έτοιμη να αντιμετωπίσει το μέλλον

Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ της Ευρώπης εισέρχεται σε μια επικίνδυνη και διαρκή παρακμή. Το 2025 η Ρωσία θα έχει το πάνω χέρι στην Ουκρανία. Η Αμερική, που υπό τον πρόεδρο Ντόναλντ Τραμπ στρέφει το βλέμμα της προς την Ασία, θα γίνει βίνασσα συναλλακτική. Ποτέ από τη δεκαετία του '30 και μετά δεν ήταν τόσο επιτακτικά αναγκαίοι οι Ευρωπαίοι ηγέτες να επιστρατεύσουν θάρρος να αντιμετωπίσουν την πραγματικότητα και πολιτική δεινότητα να αναλάβουν δράση. Δυστυχώς, οι ηγέτες της Ευρώπης είναι αδύναμοι και επικεντρωμένοι στα προβλήματα των χωρών τους. Αντί να ορθώσουν το ανάστημά τους, το πιθανότερο είναι να θάψουν το κεφάλι τους βαθύτερα στην άμμο.

Ο κίνδυνος ξεκινά από την Ουκρανία. Δεν πρόερχεται μόνο από την αργή, αδυσώπητη προέλαση της Ρωσίας στα ανατολικά – αν και, καθώς ο ουκρανικός στρατός αποδυναμώνεται, φαίνεται όλο και πιο πιθανό να καταρρεύσει. Το πραγματικό πρόβλημα είναι ότι ο πρόεδρος της Ρωσίας, Βλαντιμίρ Πούτιν, γνωρίζει ότι η Δύση υπήρξε απρόθυμη στο να δώσει στην Ουκρανία αρκετά χρήματα ή όπλα για να υπερασπιστεί τον εαυτό της.

Επιπλέον, ο κ. Πούτιν γνωρίζει ότι η Δύση έχει αποτύχει να σταματήσει τη Ρωσία, παρόλο που έτσι θα μπορούσε να αποφύγει τη δαπανηρή και επικίνδυνη εναλλακτική της υπεράσπισης των συνόρων της βόρειας και ανατολικής Ευρώπης. Θα υποθέσει δικαίως ότι η Ευρώπη είναι πολύ αδύναμη και εφθουσασμένη για να αντιμετωπίσει τη μεταβαλλόμενη γεωπολιτική πραγματικότητα. Αν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι έχει περισσότερες πιθανότητες να ανατρέψει το ΝΑΤΟ, η συμπεριφορά του θα γίνει ακόμα πιο επιθετική.

Η εκλογή του κ. Τραμπ πολλαπλασιάζει την απειλή. Η Ουκρανία κατέδειξε πόσο πολύ η ευρωπαϊκή ασφάλεια εξακολουθεί να εξαρτάται από την αμερικανική σκληρή ιαχού, 30 χρόνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Όμως οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν επεκταθεί παγκοσμίως πέρα από τα όριά τους και έχουν ανάγκη από μια Ευρώπη που θα αναλάβει μεγαλύτερη ευθύνη για τη δική της άμυνα. Ακόμα και υπό έναν Δημοκρατικό πρόεδρο, η προσοχή της Αμερικής θα είχε στραφεί προς την Ασία.

Ο κ. Τραμπ θα επιταχύνει αυτήν τη διαδικασία. Αν και η μη προβλεψιμότητα θα είναι κεντρικό χαρακτηριστικό της εξωτερικής του πολιτικής, ορισμένες από τις πεποιθήσεις του είναι σταθερές. Αυτές περιλαμβάνουν την ιδέα ότι οι συμμαχίες δεν είναι τίποτα περισσότερο από συμβόλαια στα οποία η Αμερική παρέχει ασφάλεια ως υπηρεσία.

Δεν έχει σημασία αν η Αμερική κερδίζει επίσης από τις συμμαχίες της διπλωματικά και στρατιωτικά, με τρόπους που ο κ. Τραμπ αγνοεί. Εάν η Αμερική πρόκειται να συνεχίσει να στηρίζει την Ευρώπη, ο κ. Τραμπ θα θελήσει κάτι από ως αντάλλαγμα είτε στο εμπόριο είτε στα στρατιωτικά συμβόλαια είτε υπό μορφή άμεσων πληρωμών. Θα μπορούσε ακόμα και

να προβεί σε συμφωνία με τον κ. Πούτιν για τεμαχισμό της Ουκρανίας, παρακάμπτοντας τους Ευρωπαίους ηγέτες.

Όπως και να έχει, ως μέλη ενός καθαρά συναλλακτικού ΝΑΤΟ, οι ευρωπαϊκές χώρες δεν θα αισθάνονται πλέον ότι μπορούν να βασίζονται, σε περίπτωση επίθεσης, στην απρόταχτη υπόσχεση της Αμερικής να πολεμήσει στο πλευρό τους. Αυτό το γνωρίζει και ο κ. Πούτιν και αυτό θα αποτελέσει ένα επιπλέον κίνητρο για να αποσταθεροποιήσει και να επιτεθεί στα μέρη που βρίσκονται δυτικά του.

Το κίνητρό του είναι απλό αλλά υπαρκτικό – τουλάχιστον στα μάτια του. Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η Ρωσία ανακάλυψε ότι δεν μπορούσε να ευδοκιμήσει σε έναν κόσμο με τάξη, δημοκρατικό, υπό την ηγεσία της Αμερικής. Ο μόνος τρόπος η Ρωσία να διεκδικήσει τη θέση της ως μία από τις μεγάλες δυνάμεις είναι να καταστρέψει τα θεμέλια αυτής της τάξης, συμπεριλαμβανομένων του ΝΑΤΟ, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της αξιοπιστίας των δυτικών δημοκρατιών. Για την Ευρώπη το διακύβευμα είναι επίσης υπαρκτικό, παρότι δεν το αντιλαμβάνεται κανείς. Αν και τα παραμεθόρια κράτη νιώθουν την ανάσα της αρκούδας στον σβέρκο τους, πολλά άλλα είναι απορροφημένα στα δικά τους δράματα.

Είναι δύσκολο να πει κανείς τι λείπει περισσότερο, χρήματα ή ηγεσία. Η Γερμανία, υπό τον στενόμυαλο Όλαφ Σολτς, διαλύεται. Στη Γαλλία η κυβέρνηση μειοψηφίας επιβιώνει χάρη στην ανοχή της ρωσόφιλης Μαρίν Λεπέν, ενώ οι πολιτικές τάξεις παίρνουν θέσεις ενόψει των προεδρικών εκλογών του 2027. Μια άπειρη κυβέρνηση των Εργατικών στη Βρετανία ρίχνει όλη της την προσοχή στις αδέξιες προσπάθειες για εσωτερικές μεταρρυθμίσεις.

Κανείς από αυτούς δεν είναι έτοιμος να αντιμετωπίσει το μέλλον. Η πιθανότητα επιστροφής του κ. Τραμπ ήταν εδώ και καιρό ξεκάθαρη, αλλά η Ευρώπη δεν μπόρεσε να καταρτίσει ένα συνεκτικό σχέδιο στην περίπτωση που αυτός τραβήξει την πρίζα στην Ουκρανία, όπως έχει απειλήσει. Αν και οι Βρυξέλλες θα ανακατευθύνουν ένα κομμάτι των χρημάτων της ΕΕ στην άμυνα, η Ευρώπη βιώνει συνεχείς ελλείψεις όπλων, παρά τις προειδοποιήσεις ότι η αμυντική της βιομηχανία υπολείπεται. Οι εθνικοί προϋπολογισμοί θα πρέπει επίσης να αυξηθούν.

Το έργο να καταστεί η Ευρώπη ασφαλής είναι τεράστιο και θα διαρκέσει χρόνια. Ένας λόγος παραπάνω για να ξεκινήσει αμέσως. Οι ηγέτες πρέπει να είναι σαφείς στους λαούς τους σχετικά με τους κινδύνους που ελλοχεύουν, ξεκινώντας από την ιδέα ότι η Ρωσία θέλει να καταστρέψει την ΕΕ και το ΝΑΤΟ, όχι μόνο την Ουκρανία.

Μια άλλη προϋπόθεση είναι οι ευρωπαϊκές χώρες να δημιουργήσουν ένα κοινό μέτωπο. Τόσο ο κ. Πούτιν όσο και ο κ. Τραμπ θα προσπαθήσουν να τις διχάσουν. Για τον κ. Πούτιν η διαίρεση είναι αυτοσκοπός. Για τον κ. Τραμπ είναι ένα μέσο ώστε να υπονομεύσει την επιρροή της Ευρώπης στις διαπραγματεύσεις. Η αποχώρηση της Βρετανίας από την ΕΕ αποτελεί εμπόδιο στη βιομηχανική κινητοποίηση, αλλά η χώρα είναι μέλος του ΝΑΤΟ και της Κοινής Εκστρατευτικής Δύναμης, μιας βορειοευρωπαϊκής σύμπραξης.

Η τελευταία προϋπόθεση είναι να αρχίσει η οικοδόμηση μιας δύναμης αποτροπής του κ. Πούτιν. Η Ευρώπη χρειάζεται μεγαλύτερες ένοπλες δυνάμεις, οι οποίες πρέπει να εξοπλιστούν από μια αμυντική βιομηχανία με μεγαλύτερη ιαχού. Χρειάζεται μια διοικητική δομή, σε περίπτωση που ο κ. Τραμπ αρνηθεί να αφήσει την Αμερική να πολεμήσει. Όλα αυτά κοστίζουν. Η Ευρώπη δεν επέδειξε το συλλογικό σθένος που ήταν απαραίτητο ώστε να αποτρέψει μια ουκρανική ήττα. Το 2025 θα έχει την αποφασιστικότητα να αποτρέψει κάτι ακόμα χειρότερο; ●

Είναι δύσκολο να πει κανείς τι λείπει περισσότερο: χρήματα ή ηγεσία

Το έλλειμμα αποτροπής της Αμερικής

Το χάσμα μεταξύ των παγκόσμιων απειλών και της αμερικανικής ισχύος θα μεγαλώσει

ΚΑΘΩΣ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ Τραμπ θα αναλαμβάνει τα καθήκοντά της στις αρχές του 2025, ο κόσμος θα βρίσκεται στην πιο επικίνδυνη κατάσταση από την εποχή του Ψυχρού Πολέμου. Ο ανταγωνισμός μεταξύ Αμερικής και Κίνας θα ελλοχεύει, δύο περιφερειακοί πόλεμοι θα φουντώνουν, μια ζώνη αναρχίας στην Αφρική θα επεκτείνεται, η τήρηση των παγκόσμιων νόμων θα βρίσκεται σε πώωση και τέσσερις απολυταρχίες –η Κίνα, η Ρωσία, το Ιράν και η Βόρεια Κορέα– θα συσφίγγουν τη συμμαχία τους για να υπονομεύσουν τη δυτική ισχύ. Καθώς η κυβέρνηση Μπάιντεν αποχωρεί, θα είναι επίσης σαφές ότι η Αμερική είναι ανησυχιακά υπερφορτωμένη, με τις πιέσεις να είναι ορατές παντού, από τα χαμηλά αποθέματα πυραύλων μέχρι την επιβολή κυρώσεων που σέρνεται.

Αυτό το χάσμα μεταξύ ενός πιο άναρχου κόσμου και της περιορισμένης δύναμης της Αμερικής να τον επηρεάσει θα χαρακτηρίζει πολύ περισσότερο τη δεύτερη θητεία του προέδρου Ντόναλντ Τραμπ από ό,τι την πρώτη. Σε ορισμένες περιπτώσεις θα αδιαφορήσει· σε άλλες ίσως πιστέψει ότι μπορεί να χρησιμοποιήσει τις χαρακτηριστικές πομπώδεις απειλές του και τη σύναψη συμφωνιών που θα διορθώσουν τα προβλήματα. Ωστόσο, τα απομονωτικά του ένστικτα θα τον εμποδίσουν να εφαρμόσει τα μέτρα πολιτικής που απαιτούνται για την ενίσχυση της αμερικανικής ισχύος μακροπρόθεσμα, ενώ το έλλειμμα αμερικανικής επιρροής μπορεί να προκαλέσει απογοήτευση, οδηγώντας τον να υιοθετήσει μια πρόχειρη λογική ακροβατισμών, τη συνθηκολόγηση και την αποποίηση ευθυνών, που τελικά αποδυναμώνουν τη θέση της Αμερικής και επιταχύνουν το χάος.

Ο κόσμος δεν φτιάχτηκε για να έχει αυτήν την εικόνα. Για χρόνια λεγόταν ότι η κυρίαρχη δύναμη ήταν η σινοαμερικανική αντιπαλότητα, που μερικές φορές αποκαλούνταν «παγίδα του Θουκυδίδη». Αυτή η αντιπαλότητα είναι εντονότερη από ποτέ και από ορισμένες απόψεις η κυβέρνηση Μπάιντεν τη χειρίστηκε καλά, δημιουργώντας ασιατικές συμμαχίες. Όμως, η τεράστια έκπληξη ήταν η βία που ξέσπασε αλλού. Μέχρι το τέλος του 2025, οι απώλειες στον πόλεμο της Ουκρανίας θα μπορούσαν να φτάσουν το 1 εκατομμύριο. Οι μηχανορραφίες του Ιράν και ο όλεθρος στη Γάζα και τον Λίβανο απειλούν να διαιωνίσουν την αστάθεια στη Μέση Ανατολή για μια ακόμα γενιά.

Σε σύγκριση με την έναρξη της πρώτης θητείας του κ. Τραμπ, το 2017, είναι μεγαλύτερο το τμήμα του κόσμου που λειτουργεί σε μια γκρίζα ζώνη: σκεφθείτε τον επικίνδυνο διασάεση εμφύλιο πόλεμο στο Σουδάν ή την άνθηση του λαθρεμπορίου πετρελαίου. Σε μια κίνηση ανατροπής του παιχνιδιού, οι τέσσερις απολυταρχίες συνεργάζονται στα μη επανδρωμένα αεροσκάφη, τις πληροφορίες και την απενεργοποίηση των κυρώσεων. Ξεπερνούν τα όρια. Τις τελευταίες εβδομάδες του αμερικανικού προεκλογικού αγώνα, η Κίνα προσομοίωσε αποκλεισμό της Ταϊβάν, ενώ η Βόρεια Κορέα απείλησε με πυρηνικά και έστειλε στρατεύματα στη Ρωσία. Αυτό το κοκτέιλ τοπικών πολέμων και συμμαχιών είναι οικείο

στους μελετητές των δύο παγκοσμίων πολέμων.

Βέβαια, ένα μέρος της εξήγησης για αυτόν τον πιο επικίνδυνο κόσμο οφείλεται σε παράγοντες που βρίσκονται πολύ πέρα από τον έλεγχο της Αμερικής, όπως η μεταβαλλόμενη ιδεολογία των αυταρχικών ηγετών και η άνοδος νέων οικονομικών δυνάμεων. Όμως ο κ. Τραμπ και οι σύμβουλοί του έχουν επίσης δικίο να ρίχνουν το φταίξιμο στην εξασθένιση της αποτροπής. Υπάρχει η αντίληψη ότι η Αμερική είναι επιφυλακτική στο να εξαπολύσει συντριπτικά σκληρή ισχύ: σκεφθείτε την αργή διοχέτευση όπλων στην Ουκρανία ή τις δυσκολίες στην αστυνόμευση της Ερυθράς Θάλασσας. Οι πόροι είναι επιβαρυνμένοι. Υπάρχουν πολύ λίγα βλήματα για τον ανεφοδιασμό των συμμάχων, οι λιγοστές συστοιχίες αεράμυνας ανακατεύονται μεταξύ των εστιών έντασης και κάποια στιγμή τον Αύγουστο δεν υπήρχαν αεροπλανοφόρα στον Ειρηνικό. Αν τα απολυταρχικά καθεστώτα συνεργάζονταν περισσότερο, για παράδειγμα στα πυρηνικά όπλα, το χάσμα θα γινόταν μεγαλύτερο.

Αν ετοιμάζατε μια ενημέρωση για την αμερικανική ισχύ για τον πρόεδρο Τραμπ στις 21 Ιανουαρίου 2025 συνοδευόμενη από εικόνες, θα μπορούσατε να υποστηρίξετε ότι το χάσμα αποτροπής είναι ένα πρόβλημα που μακροπρόθεσμα μπορεί να επιλυθεί. Το μερίδιο της Αμερικής στο παγκόσμιο ΑΕΠ είναι 26%, ή 58% μαζί με τους συμμάχους της, σχεδόν το ίδιο με το 1987, όταν ο ιστορικός Paul Kennedy προειδοποίησε ότι τελικά η χώρα θα γονατίσει από το στρατιωτικό της φορτίο. Φιλοξενεί περίπου το μισό όλων των κορυφαίων μοντέλων AI. Οι τέσσερις απολυταρχίες θα αντιμετωπίσουν κρίσεις διαδοχής και παλεύουν με την άθλια παραγωγικότητα· η Κίνα και η Ρωσία έχουν επίσης συρρικνούμενους πληθυσμούς.

Ο κ. Τραμπ μπορεί να υιοθετήσει ορισμένα μακροπρόθεσμα μέτρα πολιτικής που αυξάνουν την αμερικανική ισχύ, όπως η αναμόρφωση της αμυντικής βιομηχανίας και οι υψηλότερες στρατιωτικές δαπάνες, αλλά το πρόβλημα είναι ότι ο απομονωτισμός και ο προστατευτισμός της υπονομεύουν τις συμμαχίες της Αμερικής. Στον αντίποδα, η κυβέρνηση Τραμπ θα διερευνήσει ανορθόδοξες και μερικές φορές σοκαριστικά γρήγορες λύσεις. Οι πιο ακραίοι σύμβουλοί του θα προτείνουν πολύ πιο επιθετική χρήση των περιορισμένων πόρων: θα πρέπει η Αμερική να προβεί σε περισσότερες πυρηνικές απειλές (όπως έκανε ο Ντούαϊτ Αϊζενχάουερ τη δεκαετία του '50), να εξετάσει το ενδεχόμενο προληπτικών επιθέσεων, για παράδειγμα στο Ιράν, ή να ενθαρρύνει συμμάχους όπως η Νότια Κορέα να κατασκευάσουν πυρηνικά όπλα; Άλλοι σύμβουλοι θα τον συστήσουν να συρρικνώσει τον αριθμό των προβλημάτων εγκαταλείποντας περισσότερες από τις δεσμεύσεις της χώρας. Αυτή η προσέγγιση περιλαμβάνει την προώθηση της ειρήνης στην Ουκρανία. Ο κ. Τραμπ μπορεί ακόμα και να προσπαθήσει να διασπάσει τις απολυταρχίες, όπως έκανε η Αμερική με τη Σοβιετική Ένωση και την Κίνα. Το να χωρίσει τον Βλαντιμίρ Πούτιν από τον Σι Τζίνπινγκ θα ήταν το απόλυτο επίτευγμα.

Σε έναν πιο επικίνδυνο κόσμο, η επιθυμία του προέδρου Τραμπ για διατάραξη και η ικανότητά του να εκφοβίζει θα έχουν εξέχουσα θέση. Ωστόσο, οι ακροαβασμοί, η ασυνέπεια και η ευπάθειά του στο να παραπλανάται από τους αντιπάλους του θα είναι αντίθετες με τον στόχο του να επιδιώξει την «ειρήνη μέσω της ισχύος». Η μακροπρόθεσμη αποκατάσταση της αμερικανικής ισχύος απαιτεί επενδύσεις και οικοδόμηση συμμαχιών, για τις οποίες πιθανότατα θα είναι ανίκανος ή απρόθυμος. Το χάσμα αποτροπής μεγαλώνει και το 2025 ο κόσμος θα διαπιστώσει ότι ακόμα και ο κ. Τραμπ δεν έχει τόσο ισχυρή προσωπικότητα για να το καλύψει. ●

Η κυβέρνηση Τραμπ θα διερευνήσει ανορθόδοξες και μερικές φορές σοκαριστικά γρήγορες λύσεις

Patrick Foulis Foreign editor, *The Economist*

Δασμοί παντού ή μήπως όχι;

Το εκρηκτικό σχέδιο του Ντόναλντ Τραμπ για το εμπόριο θα μπορούσε να προκαλέσει παγκόσμια ζημιά – αλλά θα δυσκολευτεί να το εφαρμόσει εξολοκλήρου

ΣΧΕΔΟΝ ΕΝΑΣ ΑΙΩΝΑΣ έχει περάσει από την τελευταία φορά που το αμερικανικό Κογκρέσο ψήφισε νομοσχέδιο για την επιβολή δασμών στα εισαγόμενα αγαθά. Ο δασμολογικός νόμος Smoot-Hawley του 1930, ο οποίος αύξησε τους μέσους δασμούς στις εισαγωγές κατά περίπου 20% και προκάλεσε έναν εμπορικό «οφθαλμόν αντί οφθαλμού» πόλεμο, ήταν καταστρεπτικά αποτελεσματικός: το παγκόσμιο εμπόριο υποχώρησε κατά τα δύο τρίτα. Ήταν τόσο ολέθριος για την ανάπτυξη στην Αμερική και σε όλο τον κόσμο, που έκτοτε οι νομοθέτες δεν έχουν αγγίξει το θέμα. Ο «Smoot-Hawley» έγινε συνώνυμο της καταστροφικής οικονομικής πολιτικής.

Με την επανεκλογή του Ντόναλντ Τραμπ ως πρόεδρο της Αμερικής, η ιστορία απειλεί να επαναληφθεί. Κατά την προεκλογική του εκστρατεία υποσχέθηκε να επιβάλει δασμούς 10-20% σε όλα τα αγαθά που εισάγονται στην Αμερική – με εξοχές έως και 60% στις εισαγωγές από την Κίνα και 100% σε αυτές από το Μεξικό. Πολλοί οικονομολόγοι προσπάθησαν να εκτιμήσουν τις πιθανές επιπτώσεις στην ανάπτυξη και τον πληθωρισμό. Όλοι κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τέτοιο σαρωτικό δασμοί θα έβλαπταν την ανάπτυξη και θα ανέβαζαν τις τιμές.

Το Ινστιτούτο Peterson για τα Διεθνή Οικονομικά, μια δεξαμενή σκέψης, υπολογίζει ότι μια καθολική αύξηση των δασμών κατά 10% και τα αντίποινα από τους εμπορικούς εταίρους θα μείωναν την ανάπτυξη της Αμερικής κατά μία ποσοστιαία μονάδα για τα δύο χρόνια μετά την εισαγωγή τους και θα συνέχιζαν να επιβαρύνουν την ανάπτυξη επ' αόριστον. Εμπορικοί εταίροι όπως η Κίνα και το Μεξικό θα δέχονταν επίσης σημαντικά πλήγματα. Η τράπεζα UBS έχει ήδη υποβαθμίσει την πρόβλεψή της για την κινεζική ανάπτυξη το 2025 σε μόλις 4,0% από 4,5%. Τα μεγάλα ερωτήματα που αντιμετωπίζει τώρα η Αμερική και ο υπόλοιπος κόσμος είναι αν ο κ. Τραμπ σκοπεύει πραγματικά να προχωρήσει με αυτό το σχέδιο – και αν ναι, κατά πόσον θα μπορέσει να το υλοποιήσει.

Ας ξεκινήσουμε με το πιο δονκιχωτικό ερώτημα, δηλαδή με το κατά πόσον ο κ. Τραμπ το εννοεί πραγματικά. Μόνο ο ίδιος γνωρίζει την απάντηση, αλλά πολλοί από τους οικονομικούς του συμβούλους έχουν υποστηρίξει ότι οι απειλές του για τεράστιους δασμούς είναι απλώς μια διαπραγματευτική τακτική – και ότι στην πραγματικότητα δεν θέλει να επιβάλει τόσο σαρωτικά μέτρα. Το πρόβλημα με αυτήν τη λογική είναι ότι είναι πάρα πολύ οικεία. Το ίδιο επιχειρήμα διατυπώθηκε κατά τη διάρκεια της πρώτης προεκλογικής εκστρατείας του κ. Τραμπ σχετικά με τις υποσχέσεις του να «χτίσει το τείχος» (υποτίθεται ότι ήταν απλώς μια μεταφορά) ή να εισαγάγει μια «απαγόρευση μουσουλμάνων» (μια υπερβολή).

Στην πραγματικότητα μιλούσε σοβαρά και για τα δύο – οπότε ο κ. Τραμπ μπορεί κάλλιστα να είναι εξίσου σοβαρός και για την εμπορική του ατζέντα. Ο σκληροπυρηνικός στα εμπορικά θέματα και υπέρμαχος των δασμών Robert

Lighthizer φαίνεται να διεκδικεί διάφορους σημαντικούς ρόλους στην επόμενη κυβέρνηση Τραμπ. Έχοντας ηγηθεί των εμπορικών προσπαθειών του κ. Τραμπ την πρώτη φορά, θα είναι έτοιμος να ξεκινήσει αμέσως.

Τι γίνεται όμως με το πιο συγκεκριμένο ερώτημα, αν δηλαδή ο κ. Τραμπ θα μπορέσει να εφαρμόσει το σχέδιό του; Σίγουρα μπορεί να επιβάλει ορισμένους δασμούς. Το έκανε κατά την πρώτη θητεία του σε αγαθά όπως ο χάλυβας και το αλουμίνιο, στο πλαίσιο της ευρείας εξουσίας που του έχει παραχωρήσει το Κογκρέσο και η οποία επιτρέπει στον πρόεδρο να αναλαμβάνει δράση σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης ή για την προστασία της εθνικής ασφάλειας.

Βέβαια, η πιο σαρωτική εκδοχή των εμπορικών σχεδίων του κ. Τραμπ θα ξεπερνούσε σίγουρα τα όρια αυτών των εξουσιών. Οι αναπόφευκτες νομικές αμφισβητήσεις που θα προέκυπταν σημαίνουν ότι το σχέδιο θα κατέληγε πιθανότατα στο Ανώτατο Δικαστήριο. Το αν οι δικαστές θα επέτρεπαν να ισχύσουν τόσο ευρείς δασμοί δεν είναι σαφές, αλλά δεν είναι βέβαιο. Έτσι, η επιβολή καθολικών δασμών θα απαιτούσε πιθανώς την ψήφιση νομοθεσίας από το Κογκρέσο.

Ένα αυτόνομο νομοσχέδιο για τους δασμούς είναι μάλλον αδιανόπο. Ο κ. Τραμπ θα εργάζεται επίσης έχοντας οριακή πλειοψηφία στη Βουλή των Αντιπροσώπων, όπου υπάρχουν πολλοί Ρεπουμπλικάνοι (αν και όχι τόσο πολλοί όσο κάποτε) που δεν υποστηρίζουν μια αντεμπορική ατζέντα. Εάν ένα νομοσχέδιο περάσει από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, θα μπορούσε να αποφύγει την κωλυσιεργία στη Γερουσία με το να περάσει ως νομοσχέδιο του προϋπολογισμού, μέσω μιας διαδικασίας που ονομάζεται “reconciliation” (συμβιβασμός). Ωστόσο, η διαδικασία αυτή μπορεί να λάβει χώρα μόνο μία φορά κάθε οικονομικό έτος – και έχει καταστεί η κύρια οδός μέσω της οποίας γίνεται όλη η χάραξη πολιτικής.

Ως εκ τούτου, το όποιο νομοσχέδιο για τους δασμούς θα κατέληγε ενδοχρόνως σε αυτήν τη διαδικασία θα περιελάμβανε πιθανότατα μια ποικιλία από τα οικονομικά μέτρα του κ. Τραμπ – συμπεριλαμβανομένης της παράτασης των φορολογικών περικοπών που εφάρμοσε κατά την πρώτη του θητεία και της κατάργησης ορισμένων από τις περιβαλλοντικές επιδοτήσεις που έθεσε σε εφαρμογή ο πρόεδρος Τζο Μπάιντεν. Το πλεονέκτημα της συμπεριληψής των δασμών σε ένα τέτοιο νομοσχέδιο θα ήταν ότι θα μπορούσαν να αυξήσουν τα έσοδα για να αντισταθμιστούν αυτά που χάνονται από τις περικοπές φόρων. Ωστόσο, η καθαρή ομαδοποίηση μιας ακραίας εμπορικής ατζέντας με τόσο πολλές άλλες ανταγωνιστικές προτεραιότητες θα ήταν δύσκολη. Αναμφίβολα, κάποιοι δασμοί θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν, αλλά όχι τα σαρωτικά μέτρα που συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας.

Το γεγονός ότι ο κ. Τραμπ ενδέχεται να αντιμετωπίσει πολιτικούς περιορισμούς στην εμπορική του πολιτική εξηγεί ίσως την αντίδραση των αγορών. Οι επενδυτές σίγουρα εκφράζουν ανησυχίες για τις επιπτώσεις σε ορισμένες χώρες: το μεξικανικό πέσο είχε μια αρκετά δύσκολη χρονιά υποχωρώντας κατά περίπου ένα πέμπτο έναντι του δολαρίου, ακόμα και τη στιγμή που το δολάριο βρίσκεται περίπου στο ίδιο επίπεδο με έναν χρόνο πριν έναντι ενός καλάθιού παγκόσμιων νομισμάτων. Συνολικά, όμως, οι επενδυτές φαίνεται να αδιαφορούν πλήρως για την πιθανή απειλή των σαρωτικών δασμών στην ανάπτυξη. Οι αμερικανικές μετοχές σημείωσαν άμα 2,5% την επομένη της επανεκλογής του κ. Τραμπ και έκτοτε συνεχίζουν να ανεβαίνουν. Είναι αυτό υπερβολικά αισιόδοξο; Θα το μάθουμε το 2025. ●

Οι αναλυτές έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι σαρωτικοί δασμοί θα έβλαπταν την ανάπτυξη και θα ανέβαζαν τις τιμές

Κάνουμε πράξη ένα βιώσιμο αύριο[©]

**Επενδύουμε στο περιβάλλον,
την κοινωνία και τον άνθρωπο.**

Στην Εθνική Ασφαλιστική
προσβλέπουμε σε ένα βιώσιμο αύριο.
Γ' αυτό υιοθετούμε πρακτικές για την προστασία
του περιβάλλοντος, την ευημερία της κοινωνίας
και τη στήριξη των ανθρώπων μας.
Αξίες που υπήρχαν πάντα στην κουλτούρα μας
και τώρα έχουν γίνει πιο σημαντικές από ποτέ.
Η προάσπισή τους είναι που θα οδηγήσει
σε μια καλύτερη επόμενη ημέρα.

Η επερχόμενη καταστολή στα σύνορα

Η Αμερική δεν θα είναι η μόνη χώρα που θα προσπαθεί να περιορίσει τη μετανάστευση το 2025

ΟΙ ΨΗΦΟΦΟΡΟΙ ΠΑΝΤΟΥ έχουν βαρεθεί. Σε όλες τις μεγάλες χώρες που διεξήγαγαν εκλογές το 2024, τα κατεστημένα κόμματα έχασαν έδρες. Τα παράπονα ποικίλλουν, αλλά δύο ξεχωρίζουν. Το ένα ήταν οι υψηλές τιμές (εν μέρει συνέπεια της γενναιοδωρίας της εποχής της πανδημίας). Το άλλο αφορούσε τη μετανάστευση, η οποία αυξήθηκε αφότου χαλάρωσαν οι συνοριακοί έλεγχοι που είχαν τεθεί λόγω covid-19. Η αίσθηση ότι οι κυβερνήσεις είχαν χάσει τον έλεγχο και στους δύο τομείς ώθησε τους ψηφοφόρους το 2024 να τις τιμωρήσουν στην Αμερική, τη Βρετανία και τη Γαλλία και επιτάχυνε την κατάργηση του κυβερνητικού συνασπισμού της Γερμανίας. Το 2025 ορισμένοι ηγέτες θα προσπαθήσουν να μειώσουν την οικονομική και πολιτισμική αναταραχή για τους πολίτες αποκλείοντας τους ξένους. Το πιο δραματικό πείραμα θα υλοποιηθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες. Το πώς θα εξελιχθεί θα έχει παγκόσμιες συνέπειες.

Αφού κατηγορήσει τους μετανάστες ότι κλέβουν τις θέσεις εργασίας των Αμερικανών και «δηλητηριάζουν» το αίμα του έθνους, ο εκλεγμένος πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ υπόσχεται να μαζέψει και να απελάσει όλους όσοι βρίσκονται στη χώρα παράνομα. Οι οικονομικές επιπτώσεις θα είναι τεράστιες. Αν απελάσει μόνο 1,3 εκατ. παράτυπους εργαζόμενους (από τα 8,3 εκατ. που υπολογίζονται), η οικονομία της Αμερικής μέχρι το 2028 θα είναι κατά 1,2% μικρότερη από το αναμενόμενο. Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Peterson για τα Διεθνή Οικονομικά, αν τους πετάξει όλους έξω, θα συρρικνωθεί κατά ένα σοκαριστικό 7,4%.

Εάν οι μαζικές απελάσεις συνδυαστούν με τους προτεινόμενους δασμούς του κ. Τραμπ, ντύνοντας έτσι ταυτόχρονα την προσφορά εισαγόμενου εργατικού δυναμικού και αγαθών, η ζημιά θα είναι ακόμα χειρότερη: μια οικονομία από 3% έως 10% μικρότερη από το αναμενόμενο μέχρι το 2028 και ένας σωρευτικός πληθωρισμός 13-23% επιπλέον. Επίσης, σύμφωνα με μια άλλη εκτίμηση, κάθε 100 απελάσεις θα μειώνεται ο αριθμός των θέσεων εργασίας για τους γηγενείς κατά 8,8.

Τα σχέδια του κ. Τραμπ είναι δαπανηρά και νομικά αμφισβητούσιμα, αλλά δεν θα χρειαστεί το Κογκρέσο να του δώσει επιπλέον κονδύλια ή εξουσία. Αντίθετος, οι σύμβουλοί του λένε ότι θα επαναφέρει τις εξουσίες έκτακτης ανάγκης που άσκησε κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Η covid-19 μπορεί να τελείωσε, αλλά υπάρχουν πολλές άλλες ασθένειες που οι μετανάστες θα μπορούσαν, θεωρητικά, να μεταφέρουν – και ο νέος πρόεδρος μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτό ως πρόσχημα για να τερματίσει το άσυλο. Η δημιουργία τεράσιων στρατοπέδων κράτησης για τους μετανάστες θα ήταν δαπανηρή, αλλά ο κ. Τραμπ θα μπορούσε να εκτρέψει μέρος του προϋπολογισμού του Πενταγώνου, ισχυριζόμενος ψευδώς ότι υπερασπίζεται την Αμερική από μια εισβολή.

Οι κυριότεροι περιορισμοί για αυτόν θα είναι πρακτικοί και πολιτικοί. Η μαζική απέλαση θα απαιτούσε τη συνεργασία των υπηρεσιών επιβολής του νόμου σε πολιτείες και πόλεις που διοικούνται από Δημοκρατικούς. Αυτή η συνεργασία δεν

θα υπάρξει – και οι παράτυποι μετανάστες θα αναζητήσουν άσυλο εκεί. Η δημόσια υποστήριξη για τις απελάσεις μπορεί να πέσει κατακόρυφα αν αυτό σημαίνει ότι οικογένειες θα διαλυθούν – περισσότεροι από 11 εκατ. Αμερικανοί πολίτες ζουν με έναν συγγενή που μπορεί να απελαθεί. Συγκεκριμένες βιομηχανίες, από τις φρουτοκαλλιέργειες μέχρι τα ξενοδοχεία, θα ασκήσουν μεγάλες πιέσεις αν οι επιχειρήσεις τους κινδυνεύουν από την έλλειψη εργατικού δυναμικού. Έτσι ο κ. Τραμπ σίγουρα θα αποφύγει την πιο ακραία εκδοχή του σχεδίου του.

Το 2025 σε όλο τον πλούσιο κόσμο οι κανόνες για το άσυλο θα γίνουν αυστηρότεροι. Η προσπάθεια της Ιταλίας να διεκπεραιώσει τις αιτήσεις σε μια τρίτη χώρα, την Αλβανία, έχει αντιμετωπίσει νομικά προβλήματα, όπως και το παρόμοιο σχέδιο της Βρετανίας, στη Ρουάντα, παλαιότερα. Ωστόσο, η ιδέα ότι οι αιτούντες άσυλο θα πρέπει να αναζητούν καταφύγιο στην πρώτη ασφαλή χώρα στην οποία φτάνουν, αντί να μετακινούνται συνεχώς μέχρι να βρουν μια πλούσια χώρα, θα κερδίσει έδαφος. Η ομάδα του κ. Τραμπ μιλάει για κράτηση των επίδοξων μεταναστών σε στρατόπεδα στο Μεξικό ή την Αφρική, με την ελπίδα να αποτρέψει πολλούς από το να σκεφτούν να ξεκινηθούν.

Οι παράτυποι μετανάστες θα κυριαρχήσουν στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων. Αλλά πολλοί στην ομάδα του κ. Τραμπ επιθυμούν επίσης να περιορίσουν τη νόμιμη μετανάστευση, ακόμα και των ανθρώπων με υψηλή εξειδίκευση. Μια τέτοια κίνηση θα αμβλύνει τον εξαιρετικό δυναμισμό της Αμερικής: σύμφωνα με μια εκτίμηση, οι μετανάστες αποτελούν το 14% του πληθυσμού της Αμερικής, αλλά παράγουν το 36% της καινοτομίας. Αν ο κ. Τραμπ κάνει τη νόμιμη μετανάστευση δυσκολότερη από ό,τι ήδη είναι, θα δημιουργήσει μια ευκαιρία για άλλα μέρη, από το Ντουμπάι μέχρι την Ελβετία, να αρπάξουν τα talenta που η Αμερική απορρίπτει.

Με μεγάλα τμήματα του κόσμου να γίνονται όλο και πιο εχθρικά προς τους ξένους, τα πλεονεκτήματα του επιλεκτικού ανοιγματος θα αυξηθούν. Οι έξυπνες κυβερνήσεις θα πρέπει να αρχίσουν να διατυμπανίζουν πόσο γρήγορα εκδίδουν βίζες σε άτομα με υψηλές επιδόσεις για να προσελκύσουν talenta όχι μόνο από την Αμερική, αλλά από όλες τις χώρες που έχουν «σπώσει τις γέφυρες», συμπεριλαμβανομένης της Κίνας και της Ρωσίας.

Για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σε όλες τις πλούσιες χώρες, μια έξυπνη μεταναστευτική πολιτική προϋποθέτει την επίτευξη ισορροπίας. Οι κυβερνήσεις πρέπει να δείξουν στους ψηφοφόρους ότι έχουν τον έλεγχο του ποιος εισέρχεται και ότι οι νεοεισερχόμενοι θα πρέπει να πληρώνουν αυτό που τους αναλογεί. Μόνο τότε οι ψηφοφόροι θα συναινέσουν σε εισροές επαρκείς ώστε να απαλύνουν την έλλειψη δεξιοτήτων, να αναζωογονήσουν το γηράσκον εργατικό δυναμικό και να στηρίξουν τα διανεμητικά συνταξιοδοτικά συστήματα. Η Ιαπωνία, η οποία γηράσκει και συρρικνώνεται ταχύτερα από τις περισσότερες χώρες, αποφάσισε σιωπηλά να δεχτεί επιπλέον 800.000 αλλοδαπούς τα επόμενα πέντε χρόνια, σε τομείς από τη νοσηλευτική μέχρι τις οικοδομικές εργασίες. Η αντίδραση είναι ελάχιστη: οι δουλειές πρέπει να γίνουν και ελάχιστοι λάπωνες θέλουν να τις κάνουν. Άλλες πλούσιες, γηράσκουσες χώρες θα πρέπει επίσης να προσέξουν.

Η covid-19 έδειξε ότι οι κυβερνήσεις μπορούν να σφραγίσουν τα σύνορα, αν το επιλέξουν – και ότι μια τέτοια κίνηση έχει υψηλό κόστος. Αν ο κ. Τραμπ επιβάλει ανάλογους περιορισμούς στην Αμερική χωρίς να υπάρχει κάποια πανδημία, θα την κάνει λιγότερο πλούσια, λιγότερο καινοτόμο και λιγότερο ανθρώπινη. Οι υπόλοιποι ηγέτες δεν θα πρέπει να ακολουθήσουν το παράδειγμά του. Αν και κάποιοι θα το κάνουν. ●

Για τις πλούσιες χώρες, μια έξυπνη μεταναστευτική πολιτική θα περιλαμβάνει την αναζήτηση ισορροπίας

Robert Guest Deputy editor, *The Economist*

Η ώρα της κρίσης για την AI

Θα σκάσει η φούσκα της AI ή θα αρχίσει επιτέλους η τεχνολογία να προσφέρει πραγματική αξία;

ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ το μεγαλύτερο στοίχημα στην ιστορία των επιχειρήσεων. Η σημερινή μανία για την τεχνητή νοημοσύνη (AI) ξεκίνησε με το λανσάρισμα του ChatGPT στα τέλη Νοεμβρίου 2022. Το chatbot της OpenAI προσέλκυσε 100 εκατ. χρήστες μέσα σε λίγες εβδομάδες, ταχύτερα από οποιοδήποτε άλλο προϊόν στην ιστορία. Οι επενδυτές έπεσαν επίσης με τα μούτρα. Οι δαπάνες για κέντρα δεδομένων AI μεταξύ 2024 και 2027 αναμένεται να ξεπεράσουν το \$1,4 τρις – η αγοράία αξία της Nvidia, της κορυφαίας κατασκευάστριας τσιπ AI, έχει οκταπλασιαστεί, ξεπερνώντας τα \$3 τρις.

Και όμως, οι περισσότερες εταιρείες δεν είναι ακόμη σίγουρες για το τι μπορεί ή δεν μπορεί να κάνει η τεχνολογία, ή για το πώς θα τη χρησιμοποιήσουν καλύτερα. Σε ολόκληρη την οικονομία, μόνο το 5% των αμερικανικών επιχειρήσεων δηλώνει ότι χρησιμοποιεί την AI στα προϊόντα και τις υπηρεσίες του. Ελάχιστες AI startups αποφέρουν κέρδη, ενώ οι περιορισμοί στην ενέργεια και τα δεδομένα για τη δημιουργία μοντέλων AI γίνονται συνεχώς όλο και πιο επώδυνα. Η διαφορά μεταξύ του ενθουσιασμού των επενδυτών και της επιχειρηματικής πραγματικότητας φαίνεται δυσανάλογη – πράγμα που σημαίνει ότι το 2025 εξελίσσεται σε έτος κρίσης. Ο αγώνας δρόμου για να γίνει η AI πιο αποτελεσματική και πιο χρήσιμη, προτού οι επενδυτές χάσουν τον ενθουσιασμό τους, έχει ξεκινήσει.

Ας δούμε αρχικά την αιχμή της καινοτομίας. Υπάρχουν διάφοροι περιορισμοί που επιβραδύνουν τον ρυθμό με τον οποίο τα τεχνολογικά σύνορα επεκτείνονται. Η εκπαίδευση μεγάλων μοντέλων απαιτεί τεράστια ποσότητα ενέργειας. Η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιήθηκε για την εκπαίδευση του GPT-4, του μεγάλου γλωσσικού μοντέλου στο οποίο σπρίζεται το ChatGPT, θα μπορούσε να τροφοδοτήσει 5.000 αμερικανικά σπίτια για έναν χρόνο – ο αντίστοιχος αριθμός για το GPT-3, τον προκάτοχό του, ήταν 100. Η ανάπτυξη όλο και μεγαλύτερων και εξυπνότερων μοντέλων απαιτεί συνεπώς όλο και βαθύτερες τσέπες. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η εκπαίδευση της επόμενης γενιάς μοντέλων θα μπορούσε να κοστίσει \$1 δις, ενώ όσο μεγαλύτερα γίνονται, τόσο περισσότερο θα αυξάνεται το κόστος της υποβολής ερωτημάτων (γνωστής ως “inference”). Στο μεταξύ, υπάρχει μια διαφανόμενη έλλειψη δεδομένων εκπαίδευσης. Σύμφωνα με μια εκτίμηση, μέχρι το 2028 το απόθεμα κειμενικών δεδομένων υψηλής ποιότητας στο διαδίκτυο θα έχει εξαντληθεί.

Οι εταιρείες σε όλο τον κόσμο σπεύδουν να βρουν έξυπνες λύσεις σε αυτά τα προβλήματα, από πιο αποδοτικά και εξειδικευμένα τσιπ μέχρι πιο εξειδικευμένα και μικρότερα μοντέλα που χρειάζονται λιγότερη ενέργεια. Άλλοι ονειρεύονται τρόπους αξιοποίησης νέων πηγών δεδομένων υψηλής ποιότητας, όπως τα σχολικά βιβλία, ή δημιουργίας συνθετικών δεδομένων για χρήση στην εκπαίδευση. Το κατά πόσον αυτό θα οδηγήσει σε σταδιακές βελτιώσεις της τεχνολογίας ή θα καταστήσει το επόμενο μεγάλο άλμα προς τα εμπρός προσιτό και εφικτό είναι ακόμη ασαφές. Οι επενδυτές έχουν διοχετεύσει

χρήμα σε εταιρείες-σταρ όπως η OpenAI, αλλά στην πράξη δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά στις επιδόσεις και τις δυνατότητες μεταξύ των εμβληματικών μοντέλων που προσφέρουν η OpenAI, η Anthropic και η Google. Και άλλες εταιρείες, συμπεριλαμβανομένων των Meta, Mistral και XAI, βρίσκονται πολύ κοντά.

Για τους τελικούς χρήστες της AI, ένας διαφορετικός αγώνας βρίσκεται σε εξέλιξη, καθώς άτομα και εταιρείες προσπαθούν να βρουν τον καλύτερο τρόπο χρήσης της τεχνολογίας. Αυτό απαιτεί χρόνο: χρειάζονται επενδύσεις, επανεξέταση των διαδικασιών και επανεκπαίδευση των εργαζομένων. Ήδη ορισμένοι κλάδοι έχουν προχωρήσει περισσότερο από άλλους στην υιοθέτηση της AI: το ένα πέμπτο των επιχειρήσεων πληροφορικής, για παράδειγμα, δηλώνει ότι τη χρησιμοποιεί. Καθώς η τεχνολογία εξελίσσεται –όπως με την άφιξη το 2025 των συστημάτων «πρακτόρων», ικανών να σχεδιάζουν και να εκτελούν πιο σύνθετες εργασίες–, η υιοθέτηση μπορεί να επιταχυνθεί.

Όμως και η κουλτούρα έχει σημασία. Αν και ελάχιστες επιχειρήσεις λένε στους στατιστικολόγους ότι χρησιμοποιούν την AI, το ένα τρίτο των εργαζομένων στην Αμερική δηλώνει ότι τη χρησιμοποιεί για την εργασία του μία φορά την εβδομάδα. Σε κάποιους ρόλους το ποσοστό είναι ακόμα υψηλότερο. Μια μελέτη διαπίστωσε ότι το 78% των μηχανικών λογισμικού στην Αμερική χρησιμοποιούν την AI τουλάχιστον σε εβδομαδιαία βάση, από 40% το 2023, όπως και το 75% του προσωπικού ανθρωπίνων πόρων, από 35%. Η OpenAI λέει ότι το 75% των εσόδων της προέρχεται, με τρόπο που λείπει πολλά, από καταναλωτές και όχι από εταιρικές συνδρομές.

Όλα αυτά υποδηλώνουν ότι μεγάλο μέρος της χρήσης της AI γίνεται εν κρυπτώ, καθώς οι εργαζόμενοι τη χρησιμοποιούν για να εξορθολογίσουν εργασίες όπως η επαναδιατύπωση κειμένου ή η δημιουργία αναφορών. Οι εργαζόμενοι μπορεί να ανησυχούν ότι, αν παραδεχθούν πως χρησιμοποιούν την AI για να κάνουν κάποιες εργασίες γρηγορότερα, τα αφεντικά θα τους δώσουν περισσότερη δουλειά ή θα το εκλάβουν ως μήνυμα ότι χρειάζονται λιγότεροι εργαζόμενοι. Αυτό με τη σειρά του υποδηλώνει ότι η υιοθέτηση της AI είναι πρόκληση, τόσο διοικητική όσο και τεχνολογική. Για να αξιοποιηθούν στο έπακρο την τεχνολογία, τα αφεντικά πρέπει να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον που, αντί για μυστικοπάθεια και καχυποψία, να δίνει κίνητρα για διαφάνεια και πειραματισμό.

Παράλληλα, η AI μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κάτι περισσότερο από τις βαρετές δουλειές γραφείου. Το 2025 οι σημαντικότερες ανακαλύψεις της AI ενδέχεται να γίνουν σε άλλους τομείς, όπως η ανάπτυξη φαρμάκων (τα πρώτα φάρμακα που δρομολογούνται με τη βοήθεια της AI μπορεί να περάσουν σε κλινικές δοκιμές τρίτου σταδίου) ή η άμυνα (καθώς η νοημοσύνη προστίθεται στα πιο επανδρωμένα αεροσκάφη, που αναδεικνύονται σε βασικά οπτικά συστήματα του μέλλοντος). Η Δύση ανησυχεί ότι η Κίνα θα αξιοποιήσει την AI για να αποκτήσει στρατιωτικό και οικονομικό πλεονέκτημα. Κατά ειρωνεία της τύχης, οι Κινέζοι μηχανικοί έχουν γίνει ιδιαίτερα επιδέξιοι στην καινοτομία με περιορισμένους πόρους, εν μέρει επειδή οι αμερικανικοί έλεγχοι των εξαγωγών περιόρισαν την πρόσβασή τους σε πρωτοποριακά τσιπ AI.

Ο αγώνας δρόμου για την AI θα πάρει πολλές μορφές το 2025. Ωστόσο, το σημείο στο οποίο οι επενδυτές χάνουν την ψυχραιμία τους είναι συχνά όταν οι νέες τεχνολογίες αρχίζουν αθόρυβα να κερδίζουν έδαφος. Θα σκάσει η φούσκα, ή η τεχνολογία θα αρχίσει να αποδίδει; Η απάντηση το 2025 μπορεί να είναι: λίγο και από τα δύο. ●

Φαίνεται ότι η υιοθέτηση της AI σε μεγάλο βαθμό γίνεται εν κρυπτώ, καθώς οι εργαζόμενοι τη χρησιμοποιούν χωρίς να το λένε στα αφεντικά τους

Rachana Shanbhogue Business affairs editor,
The Economist

Ας μιλήσουμε για την ψύξη της Γης

Ο γενικός γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών βρίσκεται σε μοναδική θέση ώστε να ξεκινήσει μια συζήτηση για τη γεωμηνανική

ΤΟ PROJECT ROPEYE ήταν μια προσπάθεια της Αμερικής να εξοντώσει τους Βιετναμέζους εχθρούς της χρησιμοποιώντας τεχνικές απορρύπανσης νεφών για να καταστρέψει τις γραμμές ανεφοδιασμού τους. Δεν πέτυχε. Ωστόσο λίγα χρόνια μετά, το 1977, έφερε μια συνθήκη με στόχο να εμποδίσει άλλους να ακολουθήσουν το παράδειγμά της. Η «Σύμβαση για την απαγόρευση της στρατιωτικής ή οποιασδήποτε άλλης εχθρικής χρήσης τεχνικών τροποποίησης του περιβάλλοντος», ευρύτερα γνωστή ως ENMOD, απαγορεύει στις χώρες να χρησιμοποιούν οκόπημα «τεχνικές τροποποίησης του περιβάλλοντος που έχουν εκτεταμένες, μακροχρόνιες ή σοβαρές επιπτώσεις» για να βλάψουν η μία την άλλη.

Δεδομένου ότι καμία χώρα δεν έχει έκτοτε προκαλέσει οκόπημη βλάβη σε άλλες χώρες με αυτόν τον τρόπο, η ENMOD μπορεί ίσως να θεωρηθεί επιτυχημένη. Αυτό, ωστόσο, θα ήταν σαν να συγχέουμε την αποτελεσματικότητα με την απουσία συνάφειας, δεδομένου ότι καμία χώρα δεν έχει δώσει σοβαρές ενδείξεις πως θέλει να παραβιάσει τις αυστηρές διατάξεις της. Η τελευταία φορά που συναντήθηκαν τα συμβαλλόμενα μέρη ήταν το 1992.

Ήρθε η ώρα να σκεφτούν μια νέα συνάντηση. Η περιβαλλοντική τροποποίηση με «εκτεταμένες, μακροχρόνιες και σοβαρές επιπτώσεις» είναι ένα από τα εντυπωσιακότερα χαρακτηριστικά της ζωής του 21ου αιώνα. Η κλιματική κρίση που προκαλείται από τα αέρια του θερμοκηπίου δεν είναι ο λόγος για τον οποίο σχεδιάστηκε η ENMOD, αλλά η συνθήκη μπορεί να διαδραματίσει χρήσιμο ρόλο στην αντιμετώπισή της.

Παρότι το 2025 είναι αρκετά απίθανο να είναι το θερμότερο καταγεγραμμένο έτος –όπως ήταν το 2023 και όπως θα αποδειχθεί τον Ιανουάριο ότι ήταν το 2024–, εξακολουθεί η πιθανότητα να είναι θερμότερο από κάθε έτος κάθε προηγούμενης δεκαετίας που έχει καταγραφεί. Το ακόμα πιο ανησυχητικό είναι ότι προβλέπεται να είναι επίσης ένα από τα ψυχρότερα έτη σε σχέση με τις ερχόμενες δεκαετίες. Η πρόοδος στη μείωση των εκπομπών σε πολλές χώρες είναι ευπρόσδεκτη, όμως αυτό που έχει σημασία για το κλίμα δεν είναι ο ρυθμός των εκπομπών αλλά το σωρευτικό σύνολο. Μέχρι αυτό να σταθεροποιηθεί και εφόσον δεν μεταβάλλονται άλλες παράμετροι, οι θερμοκρασίες θα συνεχίσουν να αυξάνονται.

Ωστόσο δεν υπάρχει λόγος να μη μεταβάλλονται άλλες παράμετροι. Η ηλιακή γεωμηνανική είναι μια άλλη μορφή τροποποίησης του περιβάλλοντος. Θα δροσίσει τον πλανήτη ανακλώντας το εισερχόμενο ηλιακό φως πίσω στο διάστημα πριν αυτό προλάβει να προκαλέσει οποιαδήποτε θέρμανση. Οι έρευνες δείχνουν ότι η έγχυση ανακλώντων σωματιδίων στη στρατόσφαιρα θα μπορούσε να είναι ένας αρκετά εφικτός τρόπος για το πετύχουμε και έτσι ενδεχομένως να επιβραδύνουμε ή να σταματήσουμε την άνοδο της θερμοκρασίας σε μεγάλο μέρος του κόσμου.

Ακούγεται ο ορισμός της ύβρεως. Θα είχε φυσικές,

χημικές και βιολογικές επιπτώσεις πολύ πέρα από αυτές που αφορούν τη θερμοκρασία, αλλάζοντας τον υδρολογικό κύκλο, τη χημεία της ανώτερης ατμόσφαιρας και πιθανώς τον ρυθμό της φωτοσύνθεσης. Οι έμμεσες επιπτώσεις στους ανθρώπους θα μπορούσαν να είναι ακόμα πιο ανησυχητικές. Τέτοια συστήματα θα ήταν ευκολότερο να λειτουργούν προσθετικά παρά ανταγωνιστικά, οπότε το επίπεδο της τροποποίησης που θα δει ο κόσμος θα είναι πιθανότατα το επίπεδο που θα επιλέξει η χώρα με τη μεγαλύτερη όρεξη για τέτοια τροποποίηση – εκτός αν άλλες χώρες παρέμβουν είτε διπλωματικά είτε διά της βίας. Πολλοί θα μπορούσαν επίσης να εκλάβουν μια τέτοια επέμβαση ως ευκαιρία για να χαλαρώσουν τη μείωση των εκπομπών, αυξάνοντας έτσι την ποσότητα της ηλιακής γεωμηνανικής που θα μπορούσε να απαιτηθεί και διπλασιάζοντας τους κινδύνους που θα συνεπαγόταν.

Όμως σκεφθείτε τις συνέπειες της επιλογής να μην εξερευνήσουμε καν αυτήν τη δυνατότητα. Τουλάχιστον τέσσερις ή πέντε ακόμα δεκαετίες ανόδου της θερμοκρασίας, ίσως και περισσότερες· περισσότεροι θανατηφόροι καύσωνες σε μέρη που σπάνια τους έχουν βιώσει· ακόμα πιο θανατηφόροι καύσωνες σε μέρη που τους έχουν συνήθει· περισσότερες ξηρασίες και καταστροφές καλλιέργειών· περισσότεροι παγετώνες που λιώνουν· περισσότερες ακραίες βροχοπτώσεις και πλημμύρες· πολύ χαμηλότερη παραγωγικότητα εξαιτίας των υψηλών θερμοκρασιών, με άμεσες επιπτώσεις στην οικονομία των αναπτυσσόμενων χωρών· περισσότεροι άνθρωποι που θα αναγκάζονται να μετακομίσουν από μέρη που γίνονται λίγο πολύ ακατοίκητα. Δεινά των ουκ έστι αριθμός.

Δεν υπάρχει εύκολος τρόπος να συζητήσουμε τέτοιες επιλογές και δεν υπάρχει προφανής χώρα για τέτοιες συζητήσεις. Η Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή δεν σχεδιάστηκε με γνώμονα την ηλιακή γεωμηνανική και δεν έχει δείξει κανένα ενδιαφέρον να προσαρμοστεί σε μια τέτοια προσέγγιση. Όμως η σύμβαση ENMOD θα μπορούσε να αποτελέσει μια εναλλακτική λύση.

Ο κύριος σκοπός της είναι να αποτρέψει την κακόβουλη τροποποίηση του περιβάλλοντος, αλλά τα 78 κράτη που συμμετέχουν σε αυτήν δεσμεύονται επίσης για «διεθνή οικονομική και επιστημονική συνεργασία για τη διατήρηση, τη βελτίωση και την ειρηνική χρήση του περιβάλλοντος, λαμβάνοντας δεόντως υπ' όψιν τις ανάγκες των αναπτυσσόμενων περιοχών του κόσμου». Στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου, αυτό είναι το καλύτερο σημείο εκκίνησης για τη συζήτηση της γεωμηνανικής και των προοπτικών της.

Κάποια από τα συμβαλλόμενα μέρη της ENMOD θα μπορούσαν να ξεκινήσουν οργανώνοντας μια συνάντηση ανταλλαγής απόψεων για την υιοθέτηση, την αποφυγή ή τη ρύθμιση της γεωμηνανικής στο μέλλον. Εναλλακτικά, ένας άνθρωπος θα μπορούσε να εκκινήσει τη διαδικασία από μόνος του: ο Αντόνιο Γκουτέρες, γενικός γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών. Ο ίδιος διαμαρτύρηται έντονα για τις αυξανόμενες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, διακηρύσσοντας το 2023 ότι «η εποχή της υπερθέρμανσης του πλανήτη» έχει αντικατασταθεί από τον «παγκόσμιο βρασμό». Ωστόσο, το μόνο που προσφέρει για να αντιμετωπιστεί η αποκάλυψη που περιγράφει είναι μια νέα επείγουσα έκκληση για μείωση των εκπομπών, η οποία δεν θα έχει κανένα αποτέλεσμα για δεκαετίες. Αν θέλει οι χώρες να σκεφτούν σοβαρά τους κινδύνους και τις δυνατότητες δράσης για την ψύξη του κόσμου, θα πρέπει να τους συγκεντρώσει γύρω από το ίδιο τραπέζι. ●

Σκεφθείτε τις συνέπειες της επιλογής να μην εξερευνήσουμε αυτήν τη δυνατότητα

Oliver Morton Senior editor, *The Economist* and chair, The Degrees Initiative

Ηλικιακά όρια και δημοκρατία

Η επιβολή ανώτατου ηλικιακού ορίου στους εκλεγμένους πολιτικούς μπορεί να φαίνεται λογική, αλλά θα ήταν ανελεύθερη

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ προεδρικές εκλογές του 2024 ήταν πρωτοποριακές από πολλές απόψεις, όχι μόνο λόγω της ανάδειξης, για πρώτη φορά, ενός καταδικασμένου για κακούργημα στο ανώτατο αξίωμα. Αλλά επειδή δημιούργησαν και ένα άλλο προηγούμενο: ότι η ηλικία είναι ένα στοιχείο που λαμβάνεται υπ' όψιν όταν κάποιος θέτει υποψηφιότητα για πρόεδρος. Οι Αμερικανοί ψηφοφόροι, οι ιθύνοντες του Δημοκρατικού Κόμματος και τελικά ο ίδιος ο πρόεδρος Τζο Μπάιντεν κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα 81 έτη ήταν πολλά για να θέσει υποψηφιότητα για άλλη μια τετραετία. Έχει νόημα για τις δημοκρατικές κοινωνίες να κατοχυρώνουν τέτοια όρια στον νόμο;

Η θητεία μέχρι τα βαθιά γεράματα αποτελεί συχνά δείγμα της αφοσίωσης των πολιτικών ως δημόσιων λειτουργών. Ωστόσο, σε εργαζόμενους σε άλλα επαγγέλματα που φέρουν βαρύ φορτίο ευθύνης τα όρια ηλικίας εφαρμόζονται. Οι πιλότοι των αεροπορικών εταιρειών στην Αμερική και την ΕΕ πρέπει να σταματήσουν να εργάζονται στα 65. Οι πυροσβέστες και οι αστυνομικοί σε πολλές χώρες συνταξιοδοτούνται στα 60 ή και νωρίτερα. Οι Αμερικανοί πρέπει να αποχωρήσουν από τις ένοπλες δυνάμεις πριν από τα 64.

Οι κυβερνήσεις περιορίζουν επίσης τα δικαιώματα των πολιτών να κάνουν κάποια πράγματα καθώς μεγαλώνουν, ιδίως αν οι δραστηριότητες αυτές θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο άλλους ανθρώπους. Πολλές ευρωπαϊκές χώρες απαιτούν από τους οδηγούς μετά την ηλικία των 70 ετών να υποβάλλονται σε ιατρικές εξετάσεις σε τακτά χρονικά διαστήματα προκειμένου να διατηρήσουν την άδειά τους. Η Φινλανδία απαιτεί ιατρικές εξετάσεις για τους αιτούντες άδεια οδήγησης ηλικίας 45 ετών και άνω. Η Αγγλία επιβάλλει όριο ηλικίας για τη συμμετοχή σε σώμα ενόρκων. Το να αφήνεται κανείς στην κρίση των ομοίων του ή να οδηγεί έναν τόνο μετάλλου και γυαλιού με ταχύτητα 60 μίλια/ώρα δεν είναι μικρή ευθύνη. Ούτε, βέβαια, η διακυβέρνηση μιας χώρας, μιας πολιτείας ή μιας περιφέρειας.

Στο μεταξύ, ο μέσος όρος ηλικίας των παγκόσμιων ηγετών αυξάνεται – σύμφωνα με την ανάλυσή μας (βλ. ενότητα Διεθνή), τις τελευταίες πέντε δεκαετίες έχει αυξηθεί από 55 σε 62. Ωστόσο, δεν είναι μόνο οι πρόεδροι και οι πρωθυπουργοί που γερνούν. Στο Καπιτώλιο τα δύο τρίτα των Αμερικανών γερουσιαστών και οι μισοί βουλευτές γεννήθηκαν πριν από το 1964. Αναμφίβολα πολλοί είναι εύρωστοι αλλά όχι όλοι: από το 2020, 11 νομοθέτες έχουν πεθάνει εν ενεργεία. Οι μισοί από αυτούς ήταν άνω των 80 ετών. Οι δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου, αντί να υπηρετούν μέχρι μια καθορισμένη ηλικία ή για μια καθορισμένη θητεία, διορίζονται επίσης ισόβια.

Κάθε δημοκρατία ορίζει ένα κατώτατο όριο ηλικίας για την ανάληψη αξιωμάτων. Ορισμένες, όπως η Γαλλία, είναι εξαιρετικά φιλελεύθερες, επιτρέποντας στους 18χρονους να θέσουν υποψηφιότητα για πρόεδροι, μια θέση με σχεδόν μοναρχικές εξουσίες. Άλλες είναι πιο προσεκτικές. Ο πρόεδρος της Ιταλί-

ας πρέπει να είναι τουλάχιστον 50 ετών, παρόλο που η θέση είναι σε μεγάλο βαθμό τελετουργική. Ωστόσο, καμία χώρα δεν θέτει ανώτατο όριο ηλικίας για την άσκηση εξουσίας. Θα έπρεπε; Η σοφία και η εμπειρία μετράνε πολύ. Αλλά το ίδιο ισχύει και για τη ζωτικότητα, τον δυναμισμό και τις φρέσκες ιδέες.

Η Βόρεια Ντακότα πρωτοστατεί: τον Ιούνιο οι ψηφοφόροι της ενέκριναν ένα μέτρο που ορίζει ανώτατο όριο ηλικίας για την εκπροσώπηση της πολιτείας στο Κογκρέσο (οι υποψήφιοι δεν μπορούν να θέσουν υποψηφιότητα αν κατά τη διάρκεια της θητείας τους γίνουν 80 ετών). Σύμφωνα με έρευνα του Κέντρου Ερευνών Pew, τόσο οι Ρεπουμπλικάνοι όσο και οι Δημοκρατικοί τάσσονται στη συντριπτική τους πλειοψηφία υπέρ των ορίων ηλικίας για τους πολιτικούς και τους δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου. Στη Βρετανία, το κυβερνών Εργατικό Κόμμα έχει υποσχεθεί να επιβάλει τα 80 χρόνια ως ηλικία συνταξιοδότησης στα μέλη της Βουλής των Λόρδων, τα οποία διορίζονται ισόβια, ενώ το κυβερνών κόμμα Bharatiya Janata της Ινδίας επιβάλλει, αν και δεν εφαρμόζεται αυστηρά, όριο ηλικίας 75 ετών σε όσους θέτουν υποψηφιότητα για αξιώματα.

Μπορεί να ακούγεται λογικό για τις δημοκρατίες να υιοθετούν όρια ηλικίας για όσους διεκδικούν αιρετά αξιώματα. Όμως κάτι τέτοιο θα δημιουργούσε ένα επικίνδυνο προηγούμενο. Σε μια ελεύθερη κοινωνία τόσο το εκλογικό σώμα όσο και οι υποψήφιοι τους οποίους αυτό ψηφίζει θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αντιπροσωπευτικότητα. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να τίθενται όσο το δυνατόν λιγότεροι περιορισμοί στο ποιος μπορεί να ψηφίσει και ποιον μπορεί να ψηφίσει. Όσο περισσότερο οι κυβερνήσεις επιβάλλουν περιορισμούς στο ποιος μπορεί να θέσει υποψηφιότητα, τόσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος οι περιορισμοί αυτοί να γίνουν αντικείμενο πολιτικής ανάμειξης. Το καλύτερο θα ήταν να αφήσουμε τους ψηφοφόρους να αποφασίσουν. Ο πόνος για την επιβολή ορίου ηλικίας θα πρέπει συνεπώς να είναι πολύ υψηλός.

Επιπλέον, σύμφωνα με την ανάλυσή μας, δεν υπάρχει ανάγκη για κάτι τέτοιο, διότι, παρόλο που ο μέσος όρος ηλικίας των ηγετών παγκοσμίως αυξάνεται, στις δημοκρατίες (όπως τις ταξινομεί το Economist Intelligence Unit, μέλος του ομίλου μας) μειώνεται. Ο μέσος όρος ηλικίας των δημοκρατικών ηγετών έχει μειωθεί από 59,4 για την περίοδο μεταξύ 1975 και 1985 σε 58,2 για την περίοδο 2015-25. Στον ΟΟΣΑ ο αντίστοιχος αριθμός μειώθηκε από 59 σε 55,7. Το 1975 καμία χώρα δεν είχε έναν ελεύθερα εκλεγμένο ηγέτη κάτω των 45 ετών, αλλά τώρα (καθώς η έκδοσή μας οδεύει προς το τυπογραφείο) τρεις έχουν: η Χιλή, η Ιρλανδία και η Γουιάνα. Στις περισσότερες ελεύθερες χώρες, εν ολίγοις, η ηλικία των ηγετών δεν αποτελεί ούτε σημαντικό ούτε αυξανόμενο πρόβλημα.

Η αξιοσημείωτη εξαίρεση σε αυτήν την τάση είναι η Αμερική, αλλά αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι πολλές πτυχές του δημοκρατικού της συστήματος εννοούν τους εν ενεργεία και την αρχαιότητα. Το «μαγεύρεμα» των εκλογικών περιφερειών εξασφαλίζει επίσης ότι πολλές αναμετρήσεις δεν είναι ανταγωνιστικές, γεγονός που επιτρέπει στους εν ενεργεία να διατηρούν τις έδρες τους για δεκαετίες. Η πολιτική γεροντοκρατία της Αμερικής είναι σύμπτωμα βαθύτερων προβλημάτων, όχι η αιτία τους. Ένα ανώτατο όριο ηλικίας, αντί να τα διορθώσει, απλώς θα συγκάλυπτε αυτά τα προβλήματα.

Καθώς ο Ντόναλντ Τραμπ, 78 ετών, επιστρέφει στον Λευκό Οίκο, η παγκόσμια συζήτηση για τα πολιτικά όρια ηλικίας φαίνεται ότι θα ενταθεί το 2025. Οι αυταρχικοί ηγέτες θα αγνοούσαν, από τη φύση τους, τέτοιους περιορισμούς. Οι δημοκρατίες θα πρέπει να σκεφτούν πολύ προσεκτικά πριν τους επιβάλουν. ●

Η πολιτική γεροντοκρατία της Αμερικής είναι σύμπτωμα βαθύτερων προβλημάτων, όχι η αιτία τους

**Διαφοροποιημένες επενδύσεις
με δυναμική ανάπτυξη**

**Μία ισχυρή
Ελληνική εταιρεία
συμμετοχών**

Ημερολόγιο 2025

Επιλεγμένα γεγονότα από όλο τον κόσμο

Ιανουάριος

- Με την έναρξη της νέας χρονιάς τα έργα της Φρίντα Κάλο και του Αγρί Ματίς καθίστανται κοινό κτήμα.
- Ο ΟΗΕ έχει ανακηρύξει το 2025 διεθνές έτος της κβαντικής επιστήμης και τεχνολογίας, των συνεταιρισμών και της προστασίας των παγετώνων, μεταξύ άλλων.
- Οι μη Ευρωπαίοι που επισκέπτονται τη Βρετανία θα πρέπει να έχουν ηλεκτρονική ταξιδιωτική άδεια (ETA), που κοστίζει £10 (\$13). Οι Ευρωπαίοι θα τη χρειάζονται από τον Απρίλιο.
- Εορτάζεται το κινεζικό νέο έτος, καθώς ξεκινά η χρονιά του φιδιού της γης. Όσοι έχουν γεννηθεί σε αυτό το ζώδιο λέγεται ότι είναι έξυπνοι, ήρωες και μυστηριώδεις.

Φεβρουάριος

- Το 59ο Super Bowl λαμβάνει χώρα στη Νέα Ορλεάνη. Ο

Kendrick Lamar θα είναι το πρώτο όνομα στο μουσικό event του μυχρόνου.

- Στον Ισπερινό πραγματοποιούνται εκλογές για την προεδρία και την εθνου συνέλευση. Ένας δεύτερος γύρος, αν χρειαστεί, θα γίνει τον Απρίλιο.
- Η Sunita Williams και ο Barry Wilmore, δύο αστροναύτες της NASA που επρόκειτο να περάσουν οκτώ ημέρες στον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό από τον Ιούνιο του 2024, επιστρέφουν στη Γη ύστερα από οκτώ μήνες σε τροχιά. Το όχημα Starliner της Boeing που τους μετέφερε στο διάστημα είχε τεχνικά προβλήματα και επέστρεψε στη Γη χωρίς πλήρωμα τον Σεπτέμβριο, αναγκάζοντας τους αστροναύτες να επιστρέψουν με το όχημα Dragon της SpaceX.

Μάρτιος

- Ξεκινά η αναρριχητική σεζόν στο όρος Έβερεστ. Για πρώτη φορά θα χρησιμοποιούνται drones για να ανεβάζουν τις προμήθειες και να κατεβάζουν τα σκουπίδια, στο πλαίσιο μιας προσπάθειας να μειωθεί η ποσότητα των απορριμμάτων που εγκαταλείπονται στο βουνό. Η δοκιμή των drones για αυτόν τον σκοπό πραγματοποιήθηκε το 2024.
- Τα 97α Όσκαρ λαμβάνουν χώρα στον Λος Άντζελες. Ποιοί θα κερδίσουν τα αγαλματίδια;
- Ο πρώτος αγώνας Formula 1 της χρονιάς διεξάγεται στην Αυστραλία. Η σεζόν των 24 αγώνων θα τελειώσει στο Άμπου Ντάμπι στις 7 Δεκεμβρίου.
- Μια μερική έκλειψη ηλίου είναι ορατή σε τμήματα της Βόρειας Αμερικής, της Γροιλανδίας, της Ευρώπης, της βορειοδυτικής Αφρικής και της βορειοδυτικής Ρωσίας.

Απρίλιος

- Η Expo 2025 ξεκινά στην Οσάκα της Ιαπωνίας και θα συνεχιστεί έως τις 13 Οκτωβρίου. Θα λάβει χώρα στο Yumeshima («νησί των ονείρων»), ένα τεχνητό νησί στον κόλπο της Οσάκα. Το θέμα της είναι «Σχεδιάζοντας την Κοινωνία του Μέλλοντος για τη Ζωή μας».

Μάιος

- Η Ryanair, η μεγαλύτερη αεροπορική εταιρεία της Ευρώπης, σταματά να χρησιμοποιεί έγχαρτες κάρτες επιβίβασης και check-in αεροδρομίου. Όλα τα έγγραφα και οι διαδικασίες του ταξιδιού θα είναι σε ψηφιακή μορφή.
- Ανοίγει τις πύλες της στη Βενετία η Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής και θα συνεχιστεί έως τις 23 Νοεμβρίου. Επιμελητής είναι ο αρχιτέκτονας και ειδικός αστικής ανάπτυξης Carlo Ratti, διευθυντής του Senseable City Lab του Τεχνολογικού Ινστιτούτου της Μασαχουσέτης (MIT). Η έκθεση τιτλοφορείται "Intelligens".
- Ο διαγωνισμός τραγουδιού της Eurovision πραγματοποιείται στη Βασιλεία.
- Στη Νέα Υόρκη το Μητροπολιτικό Μουσείο ξανανοίγει τις πνακοθήκες για τις τέχνες της Αφρικής, ύστερα από τέσσερα χρόνια ανακαίνισης. Στο Λονδίνο ανοίγει τις πύλες του το V&A East Storehouse, επεκτείνοντας την πρόσβαση στην τεράστια συλ-

λογή που φυλάσσεται στο Μουσείο Βικτωρίας και Αλβέρτου.

Ιούνιος

- Το SXSW διοργανώνει για πρώτη φορά συνέδριο στο Shoreditch του Λονδίνου. Το φεστιβάλ τεχνολογίας και πολιτισμού επεκτείνεται πέρα από τη βάση του στο Όστιν του Τέξας: έχει ήδη διοργανώσει εκδηλώσεις στο Σίδνεϊ.
- Το Παγκόσμιο Κύπελλο Συλλόγων της FIFA ξεκινά στις Ηνωμένες Πολιτείες, φέρνοντας αντιμετώπιες 32 ομάδες, όλες νικήτριες ποδοσφαιρικών πρωταθλημάτων συνομοσπονδιών. Η Μάντσεστερ Σίτι είναι η πρωταθλήτρια που θα υπερασπιστεί τον τίτλο της.

Ιούλιος

- Η Σουηδία καταργεί τον φόρο που είχε εισαγάγει στα αεροπορικά εισιτήρια το 2018.
- Η Ρωσία σχεδιάζει να ξεκινήσει την «ευρεία εισαγωγή» του ψηφιακού ρουβλιού, ενός κρυπτονομίσματος που εκδίδεται από την κυβέρνηση ή «ψηφιακού νομίσματος κεντρικής τράπεζας» (CBDC).
- Το ποδοσφαιρικό τουρνουά UEFA Euro Γυναικών 2025 ξεκινά στην Ελβετία.
- Το Tour de France 2025 ξεκινά στη Λιλ.

Αύγουστος

- Οι πιστοί της «πραγματικής ale» συγκεντρώνονται στο Μπέρμινγχαμ της Αγγλίας για το Μεγάλο Βρετανικό Φεστιβάλ Μπίρας.
- Τιμάται στην Ιαπωνία η 80ή επέ-

τειος από τη ρίψη ατομικής βόμβας στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι.

- Οι Παγκόσμιοι Αγώνες 2025, που καλύπτουν 35 αθλήματα τα οποία δεν εμφανίζονται στους Ολυμπιακούς Αγώνες, ξεκινούν στο Τσενγκντού της Κίνας. Περιλαμβάνονται αθλήματα όπως σκουός, korfbal, fistball, floorball, φρίσμπι, μπιλιάρδο, δυναμικό τρί-άθλο, διεγκυστίνα, wakeboarding και κικ μποξίνγκ. Το τσιρλίντινγκ και το rowerboating θα συμπεριληφθούν για πρώτη φορά.
- Το Ocean Race Europe, στο οποίο ταχύπλοα σκάφη ίπτανται πάνω από το νερό, αρχίζει στο Κιέλο της Γερμανίας. Ο αγώνας ξεκινά από τη Βαλτική Θάλασσα, συνεχίζεται στη Βόρεια Θάλασσα, τη Μάγχη και τον Ατλαντικό, προτού ολοκληρωθεί στη Μεσόγειο.
- Το Παγκόσμιο Κύπελλο Ράγκμπι Γυναικών του 2025 ξεκινά στην Αγγλία.

Σεπτέμβριος

- Δίνεται το σύνθημα για την εκκίνηση του Παγκοσμίου Πρωταθλήματος Στίβου στο Τόκιο.
- Η 13η έκδοση του Παγκοσμίου Κυπέλλου Κρίκετ Γυναικών ξεκινά στην Ινδία. Οκτώ ομάδες θα αγωνιστούν σε 31 ματς συνολικά.
- Μια μερική έκλειψη ηλίου είναι ορατή στη Νέα Ζηλανδία και σε τμήματα της Ωκεανίας, της Ανταρκτικής και του Ειρηνικού Ωκεανού.

Οκτώβριος

- Η διαφήμιση junk food στο διαδίκτυο, καθώς και στην τηλεόραση πριν τις 9 μμ, τίθεται υπό απαγόρευση στη Βρετανία ως μέρος μιας εκστρατείας για τη μείωση της παιδικής παχυσαρκίας.
- Η Microsoft παύει να υποστηρίζει μια σειρά προϊόντων, όπως τα Windows 10, το Office 2016, το Office 2019 και κάποιες εκδόσεις του Exchange Server. Το λογισμικό θα συνεχίσει να δουλεύει σε όλα, αλλά η Microsoft δεν θα παρέχει πλέον επιδιόρθωση σφαλμάτων, ενημερώσεις ασφαλείας ή αναβάθμιση.
- Το Palisades, ένας πυρηνικός σταθμός 800 μεγαβάτ στο Μίσιγκαν, προγραμματίζεται να επαναλειτουργήσει – ο πρώτος από αρκετούς πυρηνικούς σταθμούς που είχαν κλείσει και θα θεθούν ξανά σε

λειτουργία στην Αμερική. Ανοίγει το 1971 και έκλεισε το 2022.

- Οι gamers γιορτάζουν το λανσάρισμα του “Grand Theft Auto 6”, της τελευταίας συνέχειας της σειράς βιντεοπαιχνιδιών με θέμα την κλοπή αυτοκινήτων, 12 χρόνια μετά την προηγούμενη βερσιόν.

Νοέμβριος

- Προεδρικές και βουλευτικές εκλογές πραγματοποιούνται στη Χιλή.
- Η σύνοδος για το κλίμα COP30 αρχίζει τις εργασίες της στη Βραζιλία, στην πόλη του Αμαζονίου Belém do Pará. Οι συμμετέχοντες θα έχουν τη δυνατότητα να επισκεφθούν ένα νέο Μουσείο του Αμαζονίου που μόλις θα έχει εγκαινιαστεί στην πόλη, η οποία είναι γνωστή ως η «πύλη του Αμαζονίου».
- Το μεγαλύτερο κλειστό κιονοδρομικό κέντρο του κόσμου ανοίγει στην κινεζική πόλη Σεντσέν.

Δεκέμβριος

- Η τελική φάση του ποδοσφαιρικού Κυπέλλου Εθνών Αφρικής (AFCON) ξεκινά στο Μαρόκο, ύστερα από μια εξάμηνη αναβολή προκειμένου να μη συμπέσει με το Παγκόσμιο Κύπελλο Συλλόγων.
- Από την ημέρα των Χριστουγέννων οι οδηγοί ηλεκτρικών οχημάτων στο Λονδίνο θα πρέπει να πληρώνουν το τέλος κυκλοφοριακής συμφόρησης της πόλης ύψους £15 (\$19) αν θέλουν να οδηγήσουν στο κέντρο. Μέχρι αυτήν την ημερομηνία εξαιρούνταν.
- Ο κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αποψίλωση των δασών (EUDR) τίθεται σε ισχύ, μετά από αναβολή ενός έτους. Απαιτεί από τις εταιρείες που πωλούν προϊόντα στην Ευρώπη να καθιστούν σαφές ότι δεν συνδέονται με αποψίλωση ή υποβάθμιση δασών, ή με παράνομη συγκομιδή και εμπόριο.

Κάποια στιγμή μέσα στο 2025

- Η Artemis II, η πρώτη επανδρωμένη αποστολή πέραν της χαμηλής περιφέρειας τροχιάς από το 1972 και η δεύτερη του προγράμματος Artemis της NASA, πρόκειται να εκτοξευθεί όχι νωρίτερα από τον

Σεπτέμβριο του 2025.

- Η Uber, ένας γίγαντας του διαμοιρασμού μετακινήσεων, προσθέτει στον στόλο της αυτόνομα «ρομποταξί» κατασκευασμένα από την Cruise, μια θυγατρική της General Motors, στο πλαίσιο μιας πολυετούς συμφωνίας μεταξύ των δύο εταιρειών.
- Εκκλησιαστικοί ηγέτες και θεολόγοι διαφορετικών χριστιανικών παραδόσεων συγκεντρώνονται στη Νίκαια (σημ. Ιζνίκ της Τουρκίας) για να τιμήσουν τα 1.700 χρόνια από τη Σύνοδο της Νίκαιας το 325, στην οποία επίσκοποι οριστικοποίησαν πλευρές της χριστιανικής πίστης.
- Η Σαουδική Αραβία φιλοξενεί τους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες eSports.
- Η Ρωσία παρουσιάζει την τεχνολογία “pay-by-face” σε όλα τα δίκτυα μετρό της χώρας μέχρι το τέλος του 2025, απογοητεύοντας τους υπέρμαχους της ιδιωτικότητας.

ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΑ

ΑΚΙΝΗΤΑ

ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ

ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Συνεπής στο επιχειρηματικό της πλάνο, η Premia Properties ΑΕΕΑΠ συνεχίζει τη δυναμική και βιώσιμη ανάπτυξη στον κλάδο ακινήτων

Υιοθετώντας μια ξεκάθαρη επενδυτική στρατηγική, η Premia Properties συνεχίζει απρόσκοπτα την υλοποίηση του επιχειρηματικού της πλάνου με στόχο τη βελτιστοποίηση της σύνθεσης και τη διαφοροποίηση του επενδυτικού χαρτοφυλακίου της. Με ισχυρό πλεονέκτημα την υψηλή ποιότητα των ακινήτων της, την υιοθέτηση βέλτιστων επιχειρηματικών πρακτικών αλλά και τη συνεργασία με φερέγγυους μισθωτές, η Premia Properties αποτελεί μια διαφοροποιημένη πρόταση στον κλάδο των ΑΕΕΑΠ επενδύοντας στρατηγικά σε δυναμικούς κλάδους της αγοράς ακινήτων. Η Εταιρία διαθέτει ισχυρή παρουσία σε κλάδους όπως τα logistics, όπου κατέχει ηγετική θέση, τα εξυπηρετούμενα διαμερίσματα, με έμφαση στις φοιτητικές εστίες, τα ακίνητα κοινωνικού χαρακτήρα (σχολεία), καθώς και στα βιώσιμα βιομηχανικά ακίνητα. Στον πυρήνα της εταιρικής της φιλοσοφίας βρίσκεται η πλήρης συμμόρφωση με τα κριτήρια ESG, που αφορούν τη μετάβαση σε πράσινα κτίρια, μείωση ενεργειακού αποτυπώματος, ισχυρή Εταιρική Διακυβέρνηση και εμφανές κοινωνικό αποτύπωμα.

PREMIA

Properties

PREMIUM PROPERTIES • PREMIUM PEOPLE

Λεωφόρος Βασιλίσσης Σοφίας 59, 11521 Αθήνα | 210 6967600 | info@premia.gr | www.premia.gr

Υπερ-προγνώστες Προβλέψεις ειδικά για εσάς

Προβλέψεις για σημαντικά γεγονότα του 2025 από τις «Πυθίες» της Good Judgment

ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ και οι σχολιαστές συχνά κάνουν προβλέψεις για το μέλλον χρησιμοποιώντας αμφίσημες, προσεκτικά επιλεγμένες λέξεις. Κάποιοι άλλοι ειδικοί των προβλέψεων, ωστόσο, προτιμούν να εκφράζουν τις προγνώσεις τους χρησιμοποιώντας τη μάλλον πιο ακριβή γλώσσα των αριθμών και της κατανομής πιθανοτήτων.

Η Good Judgment, μια εταιρεία προγνώσεων, έχει προσλάβει πολλούς τέτοιους ανθρώπους στην ομάδα της με τους επαγγελματίες των υπερ-προβλέψεων, οι οποίοι συνεργάζονται για να παράσχουν λεπτομερείς, συγκεκριμένες προγνώσεις. Ακολουθούν οι προβλέψεις τους για ορισμένα βασικά γεγονότα του 2025.

↓
Θα ανακοινώσουν η Ρωσία και η Ουκρανία πριν από την 1η Οκτωβρίου 2025 μια ανακωχή με επιδιωκόμενη διάρκεια τουλάχιστον 28 ημερών;

Ναι 34%

↓
Ποια θα είναι η κεφαλαιοποίηση αγοράς της Nvidia στις 31 Δεκεμβρίου 2025;

Μικρότερη από \$2,5 τρις 10%
Μεταξύ \$2,5 τρις και \$4 τρις 36%
Μεταξύ \$4 τρις και \$5,5 τρις 41%
Μεταξύ \$5,5 τρις και \$7 τρις 11%
\$7 τρις ή μεγαλύτερη 2%

↓
Θα πάψει ο Min Aung Hlaing ή ο στρατιωτικός διάδοχός του να είναι ο ηγέτης της Μιανμάρ πριν από την 1η Οκτωβρίου 2025;

Ναι 9%

↓
Ποιος θα είναι ο ετήσιος δείκτης πληθωρισμού της Κίνας το 2025;

Κάτω από 0% 6%
Μεταξύ 0% και 1% 37%
Μεταξύ 1% και 2% 43%
Μεταξύ 2% και 3% 13%
3% ή περισσότερο 1%

↓
Ποιο θα είναι το πραγματικό επίπεδο δασμών των Ηνωμένων Πολιτειών για τις κινεζικές εισαγωγές στο δεύτερο μισό του 2025;

Κάτω από 9,5% 0%
Μεταξύ 9,5% και 11% 4%
Μεταξύ 11% και 12,5% 31%
Μεταξύ 12,5% και 15% 32%
15% ή υψηλότερο 33%

↓
Πόσες έδρες θα κερδίσει η Χριστιανοδημοκρατική Ένωση/Χριστιανοκοινωνική Ένωση (CDU/CSU) στην Μπούντεσταγκ στις επόμενες ομοσπονδιακές εκλογές της Γερμανίας;

Λιγότερες από 166 1%
Από 166 έως 215 16%
Από 216 έως 265 62%
Από 266 έως 315 20%
316 ή περισσότερες 1%

↓
Πόσες έδρες θα κερδίσει ο Φιλελεύθερος-Εθνικός Συνασπισμός στις επόμενες εκλογές για την αυστραλιανή Βουλή των Αντιπροσώπων;

Απόλυτη πλειοψηφία 22%
Σχετική πλειοψηφία 36%
Ούτε απόλυτη ούτε σχετική πλειοψηφία 42%

↓
Πόσες έδρες θα κερδίσει το Συντηρητικό Κόμμα στις επόμενες ομοσπονδιακές κοινοβουλευτικές εκλογές του Καναδά;

Λιγότερες από 172 9%
Από 172 έως 205 36%
Από 206 έως 240 52%
240 ή περισσότερες 3%

↓
Θα εκτοξευθεί με επιτυχία η αποστολή Artemis 2 της NASA πριν από την 1η Ιανουαρίου 2026;

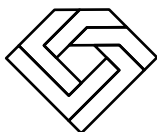
Ναι 2%

ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ

Οι «Πυθίες» σκόραραν 4,5/8 όσον αφορά τις προβλέψεις τους για το 2024, αφού έπεσαν μέσα στη χαμηλότερη του 5% αύξηση του ΑΕΠ της Κίνας, στις βρετανικές εκλογές, στη συνέχιση της σύγκρουσης στην Ουκρανία, στο ότι δεν θα προέκυπε σύρραξη μεταξύ της Κίνας και κάποιας δύναμης της Quad και

στην αποφυγή της ύφεσης στην ευρωζώνη (αν και περίμεναν ένα τρίμηνο μείωσης, οπότε είχαν μόνο εν μέρει δίκιο). Αλλά η αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ ξεπέρασε την πρόβλεψή τους για 1,5-3%· είπαν ότι η συμμαχία του Ναρέντρα Μόντι θα κέρδιζε τουλάχιστον 300 έδρες στις εκλογές της Ινδίας (κέρδισε μόλις 240)· και λανθασμένα προέβλεψαν ότι ένας Δημοκρατικός θα κέρδιζε την προεδρία των Ηνωμένων Πολιτειών.

Sharing energy

At Faria Renewables, we are driven by respect and love for the communities we serve.

We strive to unlock the country's potential and bring it closer to the future we envision together.

We move forward by harnessing the power of energy. Energy that powers growth, that puts life into motion, that connects nature with human activity.

Our goal is to be part of a better world.

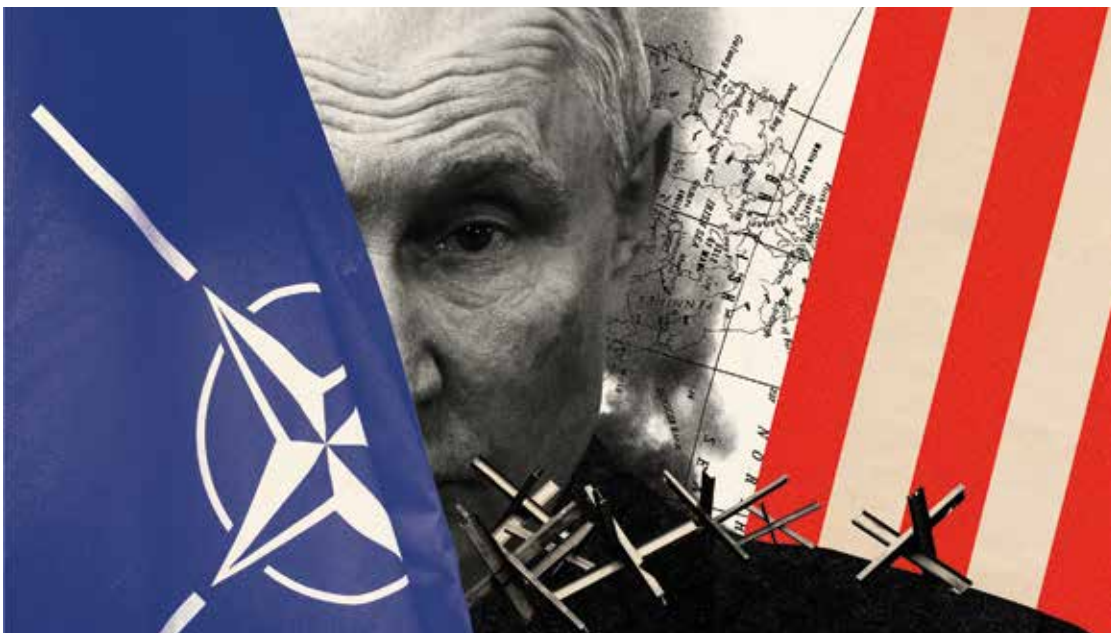
A world full of possibilities and opportunities for all.

For us, energy is power to be shared.

 faria
renewables

Ευρώπη

Επίσης σε αυτήν την ενότητα

- 32 Φινάλε για την Ουκρανία;
- 33 Δημοσιονομική σύσφιξη
- 34 Προβλήματα για τον Μακρόν
- 34 Με το βλέμμα στην Πολωνία
- 35 Γερμανικές εκλογές
- 37 Ο Edgars Rinkevics για την ευρωπαϊκή ασφάλεια

Η επικίνδυνη επιλογή της Ευρώπης

Θα φροντίσει μόνη για τη δική της άμυνα, θα μείνει προσκολλημένη στην Αμερική, ή θα προσπαθήσει απλώς να τα βγάλει πέρα;

Shashank Joshi Defence editor, *The Economist*

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ του Ντόναλντ Τραμπ στον Λευκό Οίκο έσκασε σαν βόμβα στην Ευρώπη, καθώς οι δυνάμεις της πείρου έρχονται αντιμέτωπες με τη διάβρωση –ή ίσως και τη διάλυση– της κύριας συμμαχίας τους τη στιγμή που η Ρωσία έχει το πάνω χέρι στην Ουκρανία. Βρίσκονται μπροστά σε μια δύσκολη επιλογή: να προβούν σε κάποιον συμβιβασμό με το Κρεμλίνο, ή να αυξήσουν κατά πολύ τις αμυντικές δαπάνες για να κρατήσουν την Ουκρανία όρθια και τον Βλαντιμίρ Πούτιν σε απόσταση; Αυτή η συζήτηση θα μπορούσε να ενώσει την Ευρώπη, αλλά είναι εξίσου πιθανό και να τη διχάσει.

Τους μήνες μετά την ορκωμοσία του κ. Τραμπ στις 20 Ιανουαρίου, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις θα προσπαθήσουν να περιορίσουν τη ζημιά. Ηγέτες, υπουργοί και αξιωματούχοι, ων ουκ έστιν αριθμός, θα προσπαθήσουν να πείσουν τον κ. Τραμπ και τους συμβούλους του να επιβεβαιώσουν την αμερικανική δέσμευση απέναντι στο NATO, να συνεχίσουν την αμε-

ρικανική βοήθεια προς την Ουκρανία και να διασφαλίσουν ότι οποιαδήποτε ειρηνευτική συμφωνία δεν θα καταδικάζει την Ουκρανία σε μόνιμη υποτέλεια. Ο Mark Rutte, γενικός γραμματέας του NATO, θα απευθυνθεί στη ματαιοδοξία του κ. Τραμπ, λέγοντας στον εκλεγμένο πρόεδρο ότι είναι αποκλειστικά υπεύθυνος για τον ευρωπαϊκό επανεξοπλισμό και ότι οι Ευρωπαίοι είναι ζωικοί εταίροι στην προσπάθεια της Αμερικής να περιορίσει την κινεζική ισχύ.

Ωστόσο, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις γνωρίζουν ότι αντιμετώπιζουν μεγάλες αντιξοότητες. Οι συζητήσεις αυτές είναι πιθανό να πραγματοποιηθούν εν μέσω ενός τρομακτικού παγκόσμιου εμπορικού πολέμου, που θα συμπεριλαμβάνει δασμούς της Αμερικής εις βάρος της Ευρώπης. Ακόμα και αν ο κ. Τραμπ δεν αποχωρήσει επισήμως από το NATO, θα μπορούσε να καταργήσει το άρθρο 5, τη ρήτρα αμοιβαίας άμυνας, με μερικά αλαζονικά σχόλια.

Η πολιτική του κ. Τραμπ για την Ουκρανία θα διαμορφωθεί από την επιλογή των συμβούλων του. Οι πρώτες ενδείξεις δείχνουν ότι συνήθη γεράκια, όπως ο Mike Waltz και ο Marco Rubio, θα πρέπει να ανταγωνιστούν πιο ριζοσπαστικές προσωπικότητες, όπως η Tulsi Gabbard και ο Pete Hegseth. Ο κ. Τραμπ ενδέχεται να υποστηρίξει μια εκδοχή της συμφωνίας που πρότεινε ο J.D. Vance, ο εκλεγμένος αντιπρόεδρος του: να παγώσουν οι γραμμές του μετώπου και να απαιτηθεί από την Ουκρανία να παραμείνει ουδέτερη. Ίσως να ζητήσει από τους Ευρωπαίους να αναπτύξουν στρατεύματα.

Πώς θα αντιδρούσε η Ευρώπη; Μια επιλογή είναι να προσπαθήσει να τα βγάλει πέρα. Ίσως η Ρωσία ξεμείνει από δυνάμεις στην Ουκρανία. Ίσως ο κ. Πούτιν σεβαστεί τους όρους της κατάπαυσης του πυρός. Ίσως ένας φιλοευρωπαίος πρόεδρος να επιστρέψει στον Λευκό Οίκο το 2028. Αυτού του είδους ο εφησυχασμός αποτελεί εδώ και καιρό την προεπιλεγμένη πορεία δράσης της Ευρώπης. Από την άλλη, όμως, η δεύτερη ηγεσία του Τραμπ μπορεί να πείσει τις ευρωπαϊκές δυνάμεις ότι η πολιτική και οι προτεραιότητες της Αμερικής

► έχουν αλλάξει οριστικά. Παράλληλα με την προοπτική μιας ουκρανικής ήττας, κάτι τέτοιο θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια πιο ριζοσπαστική προσέγγιση.

Το πρώτο και πιο επείγον πρόβλημα είναι οι πόροι: σήμερα, μόνο τα δύο τρίτα περίπου των 30 ευρωπαϊκών μελών του ΝΑΤΟ δαπανούν το 2% του ΑΕΠ για την άμυνα. Χωρίς την Αμερική, θα πρέπει να δαπανήσουν ίσως το διπλάσιο για να έχουν ελπίδα να καλύψουν το στρατιωτικό κενό που προκύπτει. Αυτό σημαίνει συσσώρευση χρέους, αύξηση των φόρων ή περικοπή των δαπανών για την υγεία και την πρόνοια, ενώ θα χρειαστούν χρόνια –πολύ περισσότερα από τα τέσσερα της θπείας του κ. Τραμπ– ώστε να ανοικοδομηθούν οι αμυντικές βιομηχανίες.

Οι Ευρωπαίοι θα πρέπει επίσης να αποφασίσουν αν θα αναδιοργανώσουν τη βάση της συλλογικής τους άμυνας. Επί του παρόντος, οι ένοπλες δυνάμεις της Ευρώπης έχουν θέσει ως προτεραιότητα το ΝΑΤΟ, ενώ παράλληλα αντισταθμίζουν απέναντί τους την προσέγγιση με την επέκταση των δυνατοτήτων ασφαλείας και άμυνας σε άλλους θεσμούς, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και κάποια περιφερειακά στρατιωτικά μπλοκ, όπως το υπό βρετανική ηγεσία Κοινό Εκστρατευτικό Σώμα. Επειδή το ΝΑΤΟ λειτουργεί με συναίνεση, ο κ. Τραμπ θα μπορούσε να παραλύσει τη συμμαχία σε έναν πόλεμο, εμποδίζοντας τους Ευρωπαίους να εφαρμόσουν τα αμυντικά της σχέδια.

Όμως η άρση της προτεραιοποίησης του ΝΑΤΟ θα ήγειρε ακανθώδη ζητήματα. Η εξάρτηση από την ΕΕ θα κινδύνευε να αποκλείσει τη Βρετανία, τη χώρα με τις μεγαλύτερες στρατιωτικές δαπάνες της πείρου, καθώς και την Τουρκία, με έναν από τους μεγαλύτερους στρατούς της συμμαχίας. Η νίκη του κ. Τραμπ είναι επίσης πιθανό να προκαλέσει μια νέα συζήτηση σχετικά με τον ρόλο των βρετανικών και γαλλικών πυρηνικών όπλων στην αποτροπή επιθέσεων σε άλλες περιοχές της Ευρώπης.

Η δεύτερη θπεία Τραμπ μπορεί να πείσει την Ευρώπη ότι οι αμερικανικές προτεραιότητες έχουν αλλάξει οριστικά

Οι συζητήσεις θα είναι καώδεις και οξισματικές. Στη βόρεια, κεντρική και ανατολική Ευρώπη, ιδίως μεταξύ των κρατών του πρώην Συμφώνου της Βαρσοβίας, οι κυβερνήσεις θα αντισταθούν σε κάθε αμερικανική προσπάθεια να επιβληθεί μια κακή συμφωνία στην Ουκρανία. Οι αμυντικές δαπάνες στα λεγόμενα κράτη της πρώτης γραμμής, που είναι ήδη υψηλές, θα αυξηθούν περαιτέρω. Ωστόσο, αυτό το επιθετικό μπλοκ δεν διαθέτει από μόνο του τους πόρους ή τη βιομηχανική ικανότητα να εφοδιάζει την Ουκρανία, πόσω μάλλον να υποκαταστήσει την αμερικανική στρατιωτική ισχύ στην Ευρώπη. Ο ρόλος της Βρετανίας, της Γαλλίας και της Γερμανίας θα είναι κρίσιμος.

Η Βρετανία συνεργάζεται στενά με την Αμερική σε θέματα πληροφοριών και πυρηνικών. Σε περίπτωση ολοκληρωτικής ρήξης με την κυβέρνηση του κ. Τραμπ θα είχε να χάσει πολλά. Η Γαλλία θα ήταν πιο τολμηρή, προτρέποντας την ΕΕ να λάβει πιο ριζοσπαστικά μέτρα για την κοινή άμυνα, όπως η έκδοση κοινού χρέους για τη χρηματοδότηση των στρατιωτικών δαπανών. Στη Γερμανία η φιλορωσική ακροδεξιά έχει κερδίσει έδαφος ενόψει των ομοσπονδιακών εκλογών του Φεβρουαρίου, αλλά και τα δύο μεγάλα κόμματα θα μπορούσαν να θεωρήσουν τη δεύτερη θπεία Τραμπ ως καταλυτική στιγμή, ίσως το είδος της έκτακτης ανάγκης που θα δικαιολογούσε για την άμυνα ακόμα και δαπάνες που τροφοδοτούν τα ελλείμματα.

Και στις τρεις περιπτώσεις, η αντίδραση των κυβερνήσεων σε μια ειρηνευτική πρόταση Τραμπ δεν είναι σαφής. Η άρνησή της θα σήμαινε αύξηση των αμυντικών δαπανών για την αγορά, παραγωγή και αποστολή όπλων στην Ουκρανία. Η συναίνεση θα σήμαινε να παραχωρήσουν στη Ρωσία μια μερική νίκη, να της δώσουν χρόνο να ανασυγκροτήσει τις δυνάμεις της και να συμφωνήσουν να ζήσουν με ένα νέο σιδηρούν παραπέτασμα – ή υπό τη σκιά ενός νέου πολέμου. ●

Ζοφερό φινάλε για την Ουκρανία

Το 2025 θα μπορούσε να είναι το έτος κατά το οποίο οι μάχες λίγο πολύ θα τελειώσουν

Christopher Lockwood Europe editor, *The Economist*

ΣΤΙΣ 24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ ο πόλεμος στην Ουκρανία θα εισέλθει στο τέταρτο έτος του. Η σύγκρουση έχει ήδη οδηγήσει σε περισσότερους από 200.000 θανάτους και τρεις ή τέσσερις φορές περισσότερες απώλειες. Εκατομμύρια έχουν εκτοπιστεί και η οικονομία της χώρας έχει καταστραφεί. Η χώρα αντιμετωπίζει μια δημογραφική ωρολογιακή βόμβα μετά τη φυγή τόσο πολλών γυναικών και παιδιών.

Η οικονομία της Ρωσίας έχει και αυτή υποστεί ζημιά από έναν συνδυασμό δυτικών κυρώσεων, ελλείψεων εργατικού δυναμικού –που προκλήθηκαν από την ακόρεστη ανάγκη του Βλαντιμίρ Πούτιν για τροφή για τα κανόνια– και της φυγής πολλών στην εξορία. Στις αρχές Νοεμβρίου ο πληθωρισμός ήταν διψήφιος, τα επιτόκια στο 21%, ενώ οι στρατιωτικές δαπάνες και δαπάνες ασφαλείας αντιπροσώπευαν το 40% του προϋπολογισμού. Οι μπράβιοι του κ. Πούτιν φιμώνουν τους επικριτές, αλλά γνωρίζει ότι οι περισσότεροι Ρώσοι έχουν βαρεθεί.

Καθώς οι πολίτες της Ουκρανίας ξεπαγιάζουν για τρίτο χειμώνα, κατά τον οποίο οι εγκαταστάσεις ηλεκτροπαραγωγής και θέρμανσης γίνονται στόχοι των ρωσικών πυραύλων και μη επανδρωμένων αεροσκαφών, υπάρχει μόνο μία ελπίδα που τους κρατάει όρθιους: ότι το 2025 θα μπορούσε να είναι η χρονιά κατά την οποία οι μάχες λίγο πολύ θα σταματήσουν. Και οι δύο πλευρές βρίσκονται στα πρόθυρα της εξάντλησης και οι υποστηρικτές τους θα προτιμούσαν η σύγκρουση να λήξει. Στην Ουάσινγκτον αυτό θα είναι προτεραιότητα για τη νέα κυβέρνηση του Ντόναλντ Τραμπ. ►►

► Στις αρχές του 2024, μια διαμάχη στο Κογκρέσο οδήγησε στη διακοπή της αμερικανικής χρηματοδότησης προς την Ουκρανία για αρκετούς μήνες, καθώς το υπάρχον πακέτο δαπανών είχε εξαντληθεί, ενώ κάποιο νέο δεν είχε ακόμα εγκριθεί. Κάποια στιγμή το 2025 το νέο πακέτο των \$61 δις θα εξαντληθεί και αυτό, αν και η νέα κυβέρνηση φαίνεται πιθανό να το παγώσει νωρίτερα. Τα χρήματα δεν είναι το μόνο πρόβλημα. Η Αμερική ξεμένει από ορισμένα από τα στρατιωτικά εφόδια που στέλνει στην Ουκρανία και πρέπει να σκεφτεί και άλλους συμμάχους, ιδίως το Ισραήλ και την Ταϊβάν.

Αυτός ο περιορισμός από την πλευρά της προσφοράς είναι ακόμα χειρότερος στην Ευρώπη, όπου οι κυβερνήσεις έχουν κάνει ελάχιστα για να επεκτείνουν την αμυντική παραγωγή ώστε να καλύψουν τις ανάγκες μιας Ουκρανίας που δεν θα μπορεί να βασίζεται πλέον στην Αμερική. Η ίδια η Ουκρανία διαθέτει όλο και πιο εντυπωσιακή αμυντική βιομηχανία, ιδίως στην παραγωγή μη επανδρωμένων αεροσκαφών, αλλά θα δυσκολευτεί να καλύψει το χάσμα, καθώς οι δυτικές προμήθειες μειώνονται. Όλα αυτά σημαίνουν ότι, με τις αμερικανικές προεδρικές εκλογές να έχουν τελειώσει, η πίεση για την έναρξη κάποιας μορφής διαπραγματεύσεων με τη Ρωσία θα αυξηθεί σημαντικά εντός του 2025.

Πώς θα ήταν μια πιθανή συμφωνία; Η Ουκρανία θα

Η Ουκρανία θα πρέπει να αποδεχθεί την απώλεια κάποιων εδαφών

πρέπει να αποδεχθεί την απώλεια κάποιων εδαφών. Το 7% που κατέλαβε η Ρωσία κατά την πρώτη εισβολή της το 2014 (η Κριμαία και το ανατολικό Ντονμπάς) είναι σίγουρα μη ανακτήσιμο. Οποιαδήποτε διευθέτηση θα περιλαμβάνει πιθανότατα τη διατήρηση από τη Ρωσία κάποιου ή του μεγαλύτερου μέρους του πρόσθετου 11% που ελέγχει αυτήν τη στιγμή, μετά την εισβολή του 2022. Σε αντίλλαγμα, η Ουκρανία πρέπει να λάβει σταθερές εγγυήσεις ασφαλείας, με ιδανική την πλήρη ένταξη στο ΝΑΤΟ. Αυτό θα αποτελούσε πιθανότατα μια αποδεκτή λύση στο Κίεβο, όσο επώδυνο και αν είναι για την Ουκρανία να την αποδεχθεί.

Ωστόσο, με την επιστροφή του κ. Τραμπ στην εξουσία, φαίνεται πιθανό ότι η Ουκρανία θα αργήσει πολύ να ενταχθεί στο ΝΑΤΟ, αν ποτέ ενταχθεί: αλλά θα μπορούσε τουλάχιστον να λάβει κάποιας μορφής εγγύηση ασφαλείας. Σε κάθε περίπτωση, τώρα τουλάχιστον φαίνεται πολύ πιθανό οι συζητήσεις να ξεκινήσουν το 2025, και όταν ξεκινήσουν, οι μάχες θα μπορούσαν να ελαχιστοποιηθούν ή και να υπάρξει κατάπαυση του πυρός. Αυτό συνέβη το 2014 (αν και εκείνη η κατάπαυση του πυρός ποτέ δεν έγινε πλήρως σεβαστή). Όσο οι συνομιλίες συνεχίζονται, μια ημι-παγμένη σύγκρουση θα μπορούσε να προκύψει. Σίγουρα όχι κάτι ιδανικό αλλά πολύ καλύτερο από τη σημερινή κατάσταση. ●

Περικοπές παντού

Η επερχόμενη δημοσιονομική σύσφιξη θα επηρεάσει την ανάπτυξη, την πολιτική και την Ουκρανία

Christian Odendahl European economics editor, *The Economist*

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ δεν φαίνεται να έχει πρόβλημα χρέους. Στο 84% περίπου του ΑΕΠ, ο συνολικός δείκτης δημόσιου χρέους των χωρών μελών της είναι πολύ χαμηλότερος από το 104% της Βρετανίας ή το 123% της Αμερικής, πόσω μάλλον από το 255% της Ιαπωνίας. Ακόμα και να συμπεριληφθεί το περίπου €1 τρις (\$1,1 τρις) συλλογικού χρέους –όπως τα ομόλογα της ΕΕ που χρηματοδοτούν το ταμείο ανάκαμψης του μπλοκ μετά την πανδημία–, ο δείκτης δεν υπερβαίνει το 90% του ΑΕΠ. Ωστόσο, η ήπειρος από το 2025 και μετά θα αντιμετωπίσει μια δημοσιονομική σύμπτυξη, η οποία θα τροφοδοτήσει τις διαρρέσεις και θα μειώσει την ευρωπαϊκή ανάπτυξη σχεδόν στο μηδέν, ενώ ενδέχεται να υπονομεύσει τις προσπάθειές της για αύξηση των δαπανών στον τομέα της ασφάλειας και παροχή στήριξης στην Ουκρανία.

Η χαμηλή ανάπτυξη είναι ένας από τους παράγοντες της σύμπτυξης. Η οικονομική ανάπτυξη της Γερμανίας είναι πρακτικά μηδενική, ενώ οι προοπτικές βελτίωσης πριν από τις ομοσπονδιακές εκλογές του Φεβρουαρίου 2025 είναι ελάχιστες. Η Γαλλία και η Ιταλία εξακολουθούν να αναπτύσσονται, αλλά ο ΟΟΣΑ υπολογίζει ότι αμφότερες το 2025 θα αναπτυχθούν μόλις κατά 1%. Η ύφεση δεν είναι κυκλική, αλλά αντανακλά το φτωχό αναπτυξιακό δυναμικό. Η όλη κατάσταση θα οδηγήσει σε χαμηλή αύξηση των φορολογικών εσόδων, ενώ οι απαιτήσεις για δαπάνες συσσωρεύονται.

Η απειλή ενός εμπορικού πολέμου με την Αμερική θα εντείνει τις πιέσεις στην ανάπτυξη, με την ήπειρο να είναι ιδιαίτερα ευάλωτη σε νέες εμπορικές προοβριβές. Οι επενδυτικές τράπεζες αναθεώρησαν απότομα προς τα κάτω τις εκτιμήσεις για την ευρωπαϊκή ανάπτυξη μετά τη νίκη του Ντόναλντ Τραμπ.

Ένας άλλος παράγοντας είναι η δημογραφία. Η γήρανση του πληθυσμού στην ήπειρο επιβαρύνει τους λογαριασμούς των κρατών όχι μόνο λόγω των συνταξιοδοτικών δαπανών αλλά και στους τομείς της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας. Ένας ηλικιωμένος πληθυσμός είναι επίσης λιγότερο παραγωγικός και καινοτόμος, μειώνοντας περαιτέρω την ανάπτυξη. Η ΕΕ εκτιμά ότι, καθώς το κόστος αυξάνεται, στο μέλλον οι δαπάνες που σχετίζονται με τη γήρανση θα καταναλώνουν μεγαλύτερο μερίδιο της παραγωγής: 1,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ μέχρι το 2070.

Τέλος, υπάρχουν οι αυτοεπιβαλλόμενοι κανόνες που επιτάσσουν περικοπές. Ο δημοσιονομικός κανόνας της ΕΕ, που μεταρρυθμίστηκε πρόσφατα, λέει ότι οι χώρες με υψηλά ελλείμματα πρέπει να καταρτίσουν σχέδια για τη μείωσή τους. Η Γερμανία έχει το δικό της συνταγματικό «φρένο χρέους», που επιβάλλει περικοπές, ακόμα και με λογικά ελλείμματα. Το κέντρο

μελετών Bruegel εκτιμά ότι η Γαλλία, η Ιταλία και η Ισπανία θα πρέπει να μειώσουν το έλλειμμα τους κατά περίπου 0,5% του ΑΕΠ ετησίως για να συμμορφωθούν με τους κανόνες.

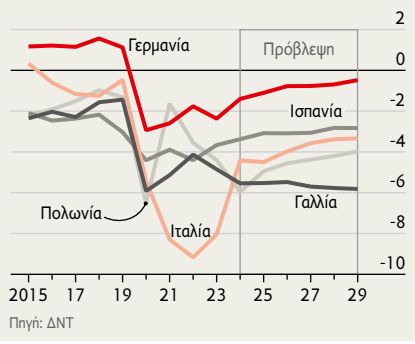
Το αποτέλεσμα της δημοσιονομικής σύμπτυξης το 2025 θα είναι ακόμα πιο αργή ανάπτυξη από ό,τι προβλέπουν σήμερα οι υπεύθυνοι προβλέψεων. Η Κίνα θα συνεχίσει να προκαλεί την ευρωπαϊκή μεταποίηση στις αγορές όλου του κόσμου, ενώ η δική της εγχώρια αδυναμία πλήττει τους Ευρωπαίους εξαγωγείς. Η νίκη του κ. Τραμπ θα εδραιώσει και θα επεκτείνει τα προστατευτικά μέτρα που εφάρμοσε ο προκάτοχός του. Η εγχώρια κατανάλωση της Ευρώπης αυξάνεται, αλλά η προσθήκη της δημοσιονομικής σύμπτυξης θα αποδυναμώσει τη μικρή ανάπτυξη που θα προκύψει.

Επίσης, θα κάνει την πολιτική στην Ευρώπη δυσκολότερη. Οι εκλογές στη Γερμανία, μετά την κατάρρευση της κυβέρνησής της, θα διεξαχθούν με επίκεντρο την κατάσταση της οικονομίας και το πώς η γερμανική ελίτ άφησε το πρώην υπόδειγμα οικονομικής δύναμης να πέσει σε δυσμένεια. Οι ωφελημένοι πιθανότατα θα είναι εκείνοι στα πολιτικά άκρα. Στη Γαλλία και την Ισπανία, όπου οι κυβερνήσεις κρέμονται από μια κλωστή, οι αναπόφευκτες δημοσιονομικές περικοπές θα τις κάνουν ακόμη λιγότερο δημοφιλείς. Η συμφωνία για σαρωτικές μεταρρυθμίσεις και περισσότερες κοινές δαπάνες της ΕΕ, όπως πρότεινε ο Μάριο Ντράγκι, ο τέως επικεφαλής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, στην έκθεση-ορόσημο του Σεπτεμβρίου 2024, θα είναι εξίσου δύσκολη.

Το εμφανές θύμα μπορεί να είναι η Ουκρανία. Η στρατιωτική ισχύς και η οικονομική υγεία της χώρας εξαρτώνται από την αμερικανική και ευρωπαϊκή υποστήριξη. Για το 2025 η G7 συμφώνησε σε ένα σχέδιο, το οποίο δεν έχει ακόμη οριστικοποιηθεί, για τη χρήση των κερδών από τα δεσμευμένα ρωσικά κρατικά περιουσιακά στοιχεία για τη χρηματοδότηση περίπου \$50 δις βόθειας, εν μέρει επειδή η χρηματοδότησή της από εγχώριους πόρους αποδεικνύεται όλο και δυσκολότερη. Εάν τα χρήματα αυτά εξαντληθούν, η Ευρώπη θα πρέπει να προβεί σε ακόμα βαθύτερες περικοπές για να χρηματοδοτήσει την ασφάλεια της Ουκρανίας – και τη δική της. ●

→ Δημοσιονομική σύσφιξη

Διαρθρωτικό ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης, % του δυνητικού ΑΕΠ

Πηγή: ΔΝΤ

Σε τεντωμένο σκοινί

Η νέα χρονιά θα είναι γεμάτη κινδύνους για τον Εμανουέλ Μακρόν και την κυβέρνησή του

Sophie Pedder Paris bureau chief,
The Economist

Η ΓΑΛΛΙΑ ΟΔΗΓΕΙΤΑΙ προς ένα 2025 γεμάτο αναταράξεις. Ο Michel Barnier, ο νέος συντηρητικός πρωθυπουργός, ηγείται ενός επισφαλούς συνασπισμού μειοψηφίας. Αν κατορθώσει να ελέγξει την κατάσταση, μπορεί να αντέξει μέχρι το τέλος του έτους, αλλά έχει να αντιμετωπίσει την αγανακτισμένη αντιπολίτευση τόσο από τα αριστερά όσο και από τα δεξιά. Διχασμένες, αυτές οι δύο ομάδες το μόνο που μπορούν να κάνουν είναι απλώς να μπλοκάρουν τα νομοθετικά του σχέδια. Μαζί, θα μπορούσαν να ρίξουν την κυβέρνησή του. Μέχρι το καλοκαίρι, οι Γάλλοι ψηφοφόροι θα μπορούσαν να επιτρέψουν και πάλι στις κάλπες.

Ο κ. Barnier πρέπει να κρατήσει ενωμένο τον συνασπισμό του από δεξιούς και κεντρώους που είναι πιστοί στον πρόεδρο Εμανουέλ Μακρόν, διατηρώντας παράλληλα την αντιπολίτευση διχασμένη. Η αριστερά θα είναι σταθερά εχθρική. Αυτό σημαίνει ότι για να περάσει οποιαδήποτε νομοθεσία θα χρειαστεί τη σιωπηρή έγκριση της Μαρίν Λε Πεν. Η γέγυς της ακροδεξιάς θα προσπαθήσει να εμφανιστεί υπεύθυνη, αλλά πρακτικά αυτό σημαίνει ότι η επιβίωση της κυβέρνησης θα βρίσκεται στα χέρια της.

Υπό αυτήν την έννοια η επιρροή της θα αυξηθεί. Θα πείσει για την καθιέρωση της αναλογικής εκπροσώπησης στις βουλευτικές εκλογές. Ο συντηρητικός υπουργός Εσωτερικών, Bruno Retailleau, θα απαιτήσει αυστηρότερη πολιτική για τη μετανάστευση και την ασυνόμηση, απο-

γορεύοντας τους κεντρώους του συνασπισμού που κλίνουν προς τα αριστερά. Οι διαφορές στον συνασπισμό θα οξυνθούν από την κούρσα για τη διαδοχή του κ. Μακρόν στις επόμενες προεδρικές εκλογές, που θα διεξαχθούν το 2027.

Μεγάλη πηγή έντασης θα αποτελέσει η διόρθωση της τραγικής δημοσιονομικής κατάστασης. Οι προσπάθειες της Γαλλίας για τον περιορισμό του δημοσιονομικού ελλείμματος στο 5% του ΑΕΠ το 2025, το οποίο εξακολουθεί να υπερβαίνει κατά πολύ το όριο του 3% της ΕΕ, θα παρακολουθούνται στενά από τις Βρυξέλλες και τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Οι μεγάλες επιχειρήσεις και οι πλούσιοι θα βρεθούν αντιμέτωποι με επιπλέον φόρους. Οι περικοπές δαπανών τις οποίες έχει υποσχεθεί ο κ. Barnier θα συναντήσουν αντίσταση όχι μόνο στο κοινοβούλιο αλλά και στους δρόμους.

Για τον πρόεδρο, το νέο έτος θα είναι δυσάρεστο. Συνθησιμένος στην πολιτική της μικροδιαχείρισης, ο κ. Μακρόν θα πρέπει να αναθέτει αρμοδιότητες. Το 2024 έχασε τις ευρωεκλογές και στη συνέχεια τις βουλευτικές όταν προκήρυξε πρόωρες εκλογές. Η εξουσία θα γλιστράει όλο και περισσότερο από το Μέγαρο των Ηλυσίων προς το πρωθυπουργικό μέγαρο. Το σύνταγμα απαγορεύει στον κ. Μακρόν να διαλύσει ξανά το κοινοβούλιο μέχρι τον Ιούλιο του 2025. Ακόμα και τότε, οι νέες εκλογές δεν θα λύσουν το πρόβλημα της διάσπασης του κοινοβουλίου. Το πολιτικό αδιέξοδο θα εντείνει τις εκκλήσεις προς τον ίδιο τον κ. Μακρόν να παραιτηθεί και να διεξαγάγει πρόωρες προεδρικές εκλογές.

Όλο και πιο αποστασιοποιημένος, ο κ. Μακρόν θα στρέψει την προσοχή του στο εξωτερικό. Αυτό μπορεί να λειτουργήσει προς όφελός του, καθώς πιέζει για μεγαλύτερη ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία και διατηρεί την επιθετική του προσέγγιση όσον αφορά την υποστήριξη στην Ουκρανία και την πιθανή ένταξη της στην ΕΕ και το ΝΑΤΟ. Όμως το κύρος του προέδρου στο εξωτερικό θα πληγεί από την αδυναμία του στο εσωτερικό. Η καλύτερη ελπίδα του κ. Μακρόν θα είναι η κυβέρνηση συνασπισμού να κάνει σωστά τη δουλειά της και να τον προστατεύσει από τη δυσарέσκεια. Αν όχι, θα κατηγορηθεί για μια χρονιά η οποία μπορεί να φέρει περισσότερο πολιτική αστάθεια από ό,τι αυτός υπολόγιζε. ●

Η χαριστική βολή στο PiS;

Η Ευρώπη παρακολουθεί τις κρίσιμες προεδρικές εκλογές στην Πολωνία

Vendeline von Bredow Senior Germany correspondent, *The Economist*

Η ΠΟΛΩΝΙΑ ΘΑ διεξαγάγει προεδρικές εκλογές το 2025, πιθανότατα τον Μάιο, εκλογές οι οποίες αναμένεται να αποφασίσουν το μέλλον του λαϊκιστικού-εθνικιστικού κόμματος Νόμος και Δικαιοσύνη (PiS). Αυτές οι εκλογές είτε θα επιτρέψουν στο PiS «να επιστρέψει πανηγυρικά στην εξουσία – είτε θα αποτελέσουν το τέλος του κόμματος όπως το ξέρουμε», λέει ο Andrzej Bobinski του Polityka Insight, ενός κέντρου μελετών στη Βαρσοβία. Η τύχη του κόμματος που ιδρύθηκε το 2001 από τους Jaroslaw και Lech Kaczynski, ομοζυγωπικά δίδυμα αδέρφια που κατέκτησαν τη συντηρητική Πολωνία, θα αποτελέσει καμπανάκι για άλλες χώρες της Ευρώπης όπου τα ακροδεξιά κόμματα απέκτησαν πρόσφατα αυξημένη δύναμη και προβολή.

Το Νόμος και Δικαιοσύνη βρέθηκε στην εξουσία για οκτώ χρόνια, μέχρι τον Οκτώβριο του 2023, όταν ένας τριμελής συνασπισμός με επικεφαλής την κεντρώα Πλατφόρμα των Πολιτών του Donald Tusk, πρώην προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κέρδισε τις βουλευτικές εκλογές. Κατά τη διάρκεια της εξουσίας του, το PiS απέκτησε τον έλεγχο των δημόσιων μέσων ενημέρωσης και γέμισε το δικαστικό σώμα –ιδίως το συνταγματικό δικαστήριο, το ανώτατο δικαστήριο της Πολωνίας– με δικούς του ανθρώπους. Ξεκίνησε επίσης ατελείωτες μάχες με την Επιτροπή στις Βρυξέλλες για διάφορα θέματα, όπως η ριζική αναμόρφωση του δικαστικού συστήματος της Πολωνίας από το κόμμα, η περιφρόνηση της εξουσίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και η άρνησή του να δεχτεί την ποσόστωση των μεταναστών.

Η προεδρία είναι το τελευταίο στήριγμα του κόμματος Νόμος και Δικαιοσύνη στην εκτελεστική εξουσία. Ο Andrzej Duda, ο σημερινός πρόεδρος, ο οποίος προέρχεται από το PiS, υποστηρίζει την πολιτική του, αν και φέρεται να έχει έρθει σε ρήξη με τον Jaroslaw Kaczynski, τον ισχυρό γιγάντη του κόμματος. Ο Πολωνός πρόεδρος δεν έχει τις ευρείες εξουσίες του προέδρου της Γαλλίας, αλλά είναι πιο ισχυρός από τον Γερμανό ομόλογό του, του οποίου ο ρόλος είναι κυρίως τελετουργικός. Μπορεί να διαδραματίσει εξαιρετικά παρεμποδιστικό ρόλο, αν το επιλέξει, δεδομένου ότι διορίζει πρεσβευτές, επιβλέπει την εξωτερική πολιτική και, κυρίως, έχει τη δυνατότητα να ασκεί βέτο στη νομοθεσία.

Τον Δεκέμβριο του 2023 ο κ. Duda απειλήθηκε να ασκήσει βέτο σε τμήματα του προϋπολογισμού του κ. Tusk λόγω των σχεδίων της νέας

► κυβέρνησης να κλείσει τον δημόσιο ραδιοτηλεοπτικό φορέα, ο οποίος είχε μετατραπεί σε φερέφωνο του PiS. Τον Φεβρουάριο του 2024 άσκησε βέτο σε νόμο που θα επέτρεπε την πρόσβαση στο χάλπι της επόμενης ημέρας χωρίς συνταγή για κορίτσια και γυναίκες ηλικίας 15 ετών και άνω. (Οι νόμοι της Πολωνίας για τα αναπαραγωγικά δικαιώματα είναι από τους πιο περιοριστικούς στην Ευρώπη, άλλη μια κληρονομιά των χρόνων του PiS). Επιπλέον, τον Μάρτιο του 2024, όταν η κυβέρνηση ανακρίνωσε την ανάκληση 50 πρεσβευτών που είχαν διοριστεί υπό την προηγούμενη κυβέρνηση, ο κ. Duda ισχυρίστηκε εξαγριωμένος ότι η ανάκληση τον αιφνιδίασε και αρνήθηκε να υπογράψει δεκάδες νέους διορισμούς πρεσβευτών.

Ο κ. Tusk υποστηρίζει ότι με τον κ. Duda στο προεδρικό μέγαρο τα χέρια του είναι δεμένα, καθώς αντιμετωπίζει συνεχώς προσκόμματα στην εφαρμογή του μεταρρυθμιστικού προγράμματος που υποσχέθηκε στους ψηφοφόρους του. Ο υποψήφιος του κόμματός του για την προεδρία πιθανόν να είναι ο Rafal Trzaskowski, ο δημοφιλής δήμαρχος της Βαρσοβίας, ο οποίος έχασε από τον κ. Duda το 2020 με μικρή διαφορά.

Επειδή ο κ. Duda μπορεί να μην είναι ξανά υποψήφιος, το PiS πρέπει να επιλέξει νέο υποψήφιο πρόεδρο. Ο πιθανότερος είναι ο Mariusz Blaszczak, ο 55χρονος τέως υπουργός Άμυνας, οπαδός του Ντόναλντ Τραμπ, του εκλεγμένου προέδρου της Αμερικής, επειδή η κυβέρνηση του PiS στην οποία συμμετείχε είχε καλή εμπειρία κατά την πρώτη θητεία του κ. Τραμπ. Ένας άλλος πιθανός υποψήφιος είναι ο Karol Nawrocki, ένας 41χρονος ιστορικός, επικεφαλής του Εθνικού Ινστιτούτου Μνήμης.

Η πιο σκληροπυρηνική πιθανή υποψηφιότητα είναι ο Przemyslaw Czapka, ένας 47χρονος πρώην υπουργός Παιδείας, γνωστός για την επικριτική του στάση απέναντι στα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων και των διεμφυλικών και την υποστήριξή του στη σωματική τιμωρία των παιδιών. Στη συνέχεια, υπάρχει ένα «άγνωστο χαρτί»: ο Slawomir Mentzen, ο νεαρός συν-πρόεδρος του Confederation, ενός κόμματος ακόμα πιο εθνικιστικού και δεξιού από το PiS. Ο κ. Mentzen έχει τεράστιο κοινό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ιδίως στο TikTok.

Μετά την επικράτηση του PiS στις βουλευτικές εκλογές του Οκτωβρίου του 2016, η Πολωνία έγινε η μόνη χώρα της ΕΕ όπου η ακροδεξιά ήλεγχε και τα δύο σώματα του κοινοβουλίου και την προεδρία. Ο απόηχος της οκταετούς θητείας του PiS –και το κατά πόσον θα βρεθεί τώρα τελείως εκτός της εκτελεστικής εξουσίας– παρακολουθείται στενά από όλη την Ευρώπη ως πιθανό προειδοποιητικό παράδειγμα. Τον Οκτώβριο του 2023 η Judy Dempsey, του κέντρου μελετών Carnegie Europe, έγραψε ότι «η νέα ηγεσία της Βαρσοβίας έχει μια μεγάλη ευκαιρία να αποκαταστήσει το κράτος δικαίου, να τερματίσει την έντονη πόλωση της χώρας και να αναζωογονήσει την εμπροχή της στην Ευρώπη».

Ο κ. Tusk προσπάθησε να αδράξει την ευκαιρία, αλλά οι προσπάθειές του παρεμποδίστηκαν τόσο από τον κ. Duda όσο και από τη δική του έλλειψη ταλέντου για συμβιβασμό. Το έργο του θα γίνει ευκολότερο αν στις προεδρικές εκλογές εκλεγεί ένας σύμμαχος – ή πολύ πιο δύσκολο αν επικρατήσει κάποιος περισσότερο σκληροπυρηνικός από τον κ. Duda. ●

Φύγε εσύ, έλα εσύ

Η επόμενη κυβέρνηση θα μετατοπίσει τη Γερμανία προς τα δεξιά

Tom Nuttall Berlin bureau chief, *The Economist*

Η ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΘΑ υποδεχθεί το 2025 στον πυρετό των πρόωρων εκλογών, αποτέλεσμα της διάλυσης του τρικομματικού συνασπισμού της τον Νοέμβριο. Η προσφυγή στις κάλπες στα τέλη Φεβρουαρίου, επτά μήνες νωρίτερα από το αναμενόμενο, αποτελεί μια ευκαιρία για τη μεγαλύτερη οικονομία της Ευρώπης να αντιμετωπίσει τις προφανείς προκλήσεις της, με κυριότερη από αυτές το προβληματικό βιομηχανικό της μοντέλο, και να διαχειριστεί την επιστροφή του Ντόναλντ Τραμπ.

Ο Friedrich Merz, ο υποψήφιος καγκελάριος της αντιπολίτευσης των κεντροδεξιών Χριστιανοδημοκρατών (CDU) και των Βαυαρών συμμάχων τους, της Χριστιανοκοινωνικής Ένωσης (CSU), φαίνεται ότι θα αναλάβει τα νηπία από τον Όλαφ Σολτς, τον Σοσιαλδημοκράτη (SPD) κάτοχο του αξιώματος. Ο 69χρονος κ. Merz, ένας οξύθυμος βετεράνος με μακρά ιστορία στον επιχειρηματικό κόσμο, θα παρουσιαστεί ως η καλύτερη ευκαιρία της Γερμανίας να βγει από την οικονομική της δυσπραγία. Η εκστρατεία του αναμένεται να εστιάσει στα δεξιά της Άγκελα Μέρκελ, της τελευταίας καγκελαρίου του CDU, με προτάσεις για τη μεταρρύθμιση της κοινωνικής πρόνοιας, την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και τη διευκόλυνση της ροής κεφαλαίων προς τις γερμανικές επιχειρήσεις. Ελπίζοντας να αναχαιτίσει την υποστήριξη προς την ακροδεξιά Εναλλακτική για τη Γερμανία (AfD), ο κ. Merz θα μιλήσει επίσης σκληρά για την παράτυπη μετανάστευση που τλαιπιώρησε τη Γερμανία τα τελευταία χρόνια.

Το ερώτημα για το πώς θα αναζωογονηθεί η οικονομία της Γερμανίας, η οποία έχει αναπτύχθει ελάχιστα εδώ και έξι χρόνια, θα κυριαρχήσει

στην προεκλογική εκστρατεία και στις επακόλουθες διαπραγματεύσεις για τον συνασπισμό. (Η νέα κυβέρνηση θα πρέπει επίσης να διαπραγματευθεί έναν πρόχειρο προϋπολογισμό, καθώς η χώρα είναι πιθανό να ξεκινήσει το 2025 χωρίς προϋπολογισμό). Οι βιομηχανικοί γίγαντες της Γερμανίας παλεύουν με τις τιμές της ενέργειας, τους υψηλούς φόρους, τη γραφειοκρατία και τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού, ενώ η τεράστια αυτοκινητοβιομηχανία της χώρας φαίνεται να μην έχει απάντηση στην ταχεία εξάπλωση των κινεζικών ηλεκτρικών οχημάτων. Οι εξειδικευμένες επιχειρήσεις της *Mittelstand* είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένες στη στροφή προς τον προστατευτισμό που παρατηρείται παγκοσμίως, ιδίως εξαιτίας της απειλής επιβολής δασμών από τον κ. Τραμπ. Ο ρόλος του επόμενου καγκελαρίου στη διαμόρφωση της απάντησης της ΕΕ θα είναι κρίσιμος.

Μια πρώτη δοκιμασία των φιλοδοξιών της επόμενης κυβέρνησης θα μπορούσε να είναι η τύχη του «φρένο χρέους» της Γερμανίας, της συνταγματικής διάταξης που περιορίζει δραστικά τον δημόσιο δανεισμό. Καθώς οι απαιτήσεις για δαπάνες και οι νομικοί περιορισμοί δυσχεραίνουν τα πράγματα, ακόμα και κάποιος στις τάξεις του κ. Merz θέλουν να χαλαρώσουν τους περιορισμούς. Κάτι τέτοιο όμως θα απαιτούσε πλειοψηφία δύο τρίτων στην Μπούντεσταγκ. Όμως, αν ξεπεραστεί αυτό το εμπόδιο και οι επιδοχοί κυβερνητικοί εταίροι του κ. Merz μπορούσαν να τον πείσουν, ένα τροποποιημένο φρένο χρέους θα μπορούσε να δημιουργήσει χώρο για νέες δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές και άμυνα και να επιτρέψει στη Γερμανία να ενισχύσει τη βοήθεια προς την Ουκρανία – αυτό θα βοηθούσε αν ο κ. Τραμπ σταμάτησε την παροχή βοήθειας. Αν όχι, για την ενίσχυση των αμυντικών δαπανών μπορεί να υπάρξει ένα δεύτερο ταμείο εκτός προϋπολογισμού, ανάλογο με αυτό που προώθησε ο κ. Σολτς το 2022.

Η διπλωματία θα είναι άλλη μια δοκιμασία. Αν η Ουκρανία, ίσως υπό την πίεση του κ. Τραμπ, καταλήξει σε συμβιβασμό με τη Ρωσία, η Γερμανία θα αντιμετωπίσει απαιτήσεις από τους συμμάχους να της παράσχει εγγυήσεις ασφαλείας και να ηγηθεί της χρηματοδότησης της ανοικοδόμησης. Στα θέματα της ΕΕ, σημαντικές πρωτεύουσες, ιδίως οι Βρυξέλλες, το Παρίσι και η Βαρσοβία, θα περιμένουν από μια κυβέρνηση υπό τον κ. Merz να αποκαταστήσει τη γερμανική αυτοπεποίθηση που έλειπε υπό τον κ. Σολτς, ακόμα και αν αυτό δεν είναι πάντα της αρεσκείας τους. Ο κ. Merz είναι απίθανο, για παράδειγμα, να συμφωνήσει σε ένα μεγάλο σχέδιο κοινού δανεισμού για τη χρηματοδότηση της άμυνας της ΕΕ, παρά την υποστήριξή του στην Ουκρανία.

Όλα αυτά θα επισκιάζονται από την αναζήτηση εταίρων για τον συνασπισμό του κ. Merz. Ένα νικηφόρο CDU/CSU θα πρέπει πιθανώς να επιλέξει μεταξύ της διακυβέρνησης με το SPD, σε έναν «μεγάλο συνασπισμό» αριστεράς-δεξιάς, όπως προτιμούσε η κ. Μέρκελ, ή με τους Πράσινους, τους οποίους πολλοί συντηρικοί μισούν. Ωστόσο, η γερμανική πολιτική είναι τόσο κατακερματισμένη που οι συντηρικοί μπορεί να χρειαστούν την υποστήριξη και των δύο. Το τρίδυμο σοσιαλδημοκρατών, πρασίνων και φιλελεύθερων του κ. Σολτς ξεκίνησε αισιόδοξα, αλλά δεν μπόρεσε να δώσει μια συνεκτική απάντηση όταν η κρίση χτύπησε τη χώρα. Αυτό είναι ένα μάθημα που δεν θα πάει χαμένο για τον κ. Merz. ●

Τα πλωτά αιολικά είναι η επόμενη επανάσταση στην παραγωγή καθαρής ενέργειας

hexicon power

Γράφει ο Μικέλης Χατζηγάκης
Διευθύνων Σύμβουλος της Hexicon Power

Το πρόσφατο αποτέλεσμα στις εκλογές των ΗΠΑ έριξε μεγάλη σκιά ως προς το μέλλον της πράσινης μετάβασης και τους στόχους μας για έναν κλιματικά ουδέτερο κόσμο το 2050. Ωστόσο, η πραγματικότητα είναι ότι η πράσινη μετάβαση δεν επηρεάζεται από τετραετείς εκλογικούς κύκλους. Και δεν είναι επιλογή αλλά αναγκαιότητα. Ακόμα και αυτοί που δεν θέλουν να το καταλάβουν έρχονται αντιμέτωποι με την πραγματικότητα της κλιματικής κρίσης. Κάθε καλοκαίρι ο κόσμος πετυχαίνει θερμοκρασίες ρεκόρ, συναντάμε όλο και πιο συχνά ακραίες και αιγίδες και πλημμύρες, αλλά και πιο συχνές και σοβαρές ξηρασίες. Η μετάβαση στις καθαρές μορφές ενέργειας είναι ένα megatrend που δεν μπορεί να ανακοπεί. Συνεπώς, το κρίσιμο ερώτημα που προκύπτει είναι ποια μορφή και ποια τεχνολογία ΑΠΕ θα οδηγήσει τον κόσμο σε μηδενικές εκπομπές το 2050. Η απάντησή μας είναι ότι η επόμενη μεγάλη τάση στις ΑΠΕ είναι τα υπεράκτια αιολικά, και συγκεκριμένα τα πλωτά.

Στην **Hexicon** πιστέψαμε πριν από περίπου 15 χρόνια ότι η επένδυση στα πλωτά αιολικά είναι το κλειδί για ενεργειακή ανεξαρτησία και επίτευξη των στόχων του Net Zero. Σήμερα με βάση την εμπειρία μας σε πολλά έργα ανά τον κόσμο στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη πλωτών αιολικών έχουμε πλέον την πεποίθηση ότι η τεχνολογία αυτή μπορεί να προσφέρει τις πιο αποτελεσματικές λύσεις. Άλλωστε, η Hexicon είναι στο επίκεντρο των εξελίξεων με την δική της πατέντα που επιτρέπει την εγκατάσταση δύο ανεμογεννητριών πάνω σε μια πλωτή πλατφόρμα μεγιστοποιώντας την παραγωγή ενέργειας και μειώνοντας το κόστος.

Τα πλωτά αιολικά είναι μια απεριόριστη και μια σχεδόν ανέγγιχτη πηγή ενέργειας με τεράστια συγκριτικά πλεονεκτήματα. Καταρχάς υπάρχει πολύ μεγάλη ζήτηση για αιολική ενέργεια παγκοσμίως, και η ζήτηση για αιολική ενέργεια θα αυξηθεί εκθετικά καθώς προχωράμε προς την επίτευξη των στόχων για μηδενικές εκπομπές. Αλλά γιατί είναι σημαντικό αυτό; Επειδή η τρέχουσα και η εκτιμώμενη μελλοντική προσφορά – το supply – από χερσαία αιολική ενέργεια και τα σταθερές έδρασης υπεράκτια αιολικά απλά δεν είναι αρκετά για να καλύψει την μελλοντική ζήτηση. Ειδικά την ζήτηση που θα αυξηθεί σε λίγα χρόνια. Τα δεδομένα δείχνουν ότι οι κατάλληλες διαθέσιμες περιοχές με το υψηλότερο θαλάσσιο αιολικό δυναμικό παγκοσμίως βρίσκονται σε ποσοστό 75% - 80% σε βάθη μεγαλύτερα των 50-60 μέτρων. Και οι βαθιές θάλασσες σημαίνει πλωτά αιολικά.

Δεύτερον, τα πλωτά αιολικά έχουν πολύ μεγαλύτερη παραγωγή ενέργειας γιατί όσο πιο μακριά από την στεριά πηγαίνουμε οι ταχύτητες ανέμου είναι και υψηλότερες και πιο σταθερές. Χρειαζόμαστε υψηλότερες ταχύτητες ανέμου γιατί αυτό μεταφράζεται σε υψηλότερη παραγωγή ενέργειας, αλλά ταυτόχρονα χρειάζεται σταθερότητα επειδή η συνέπεια και η προβλεψιμότητα είναι κλειδί στην παραγωγή ενέργειας. Και ο δείκτης που μετράει την αποτελεσματικότητα, εκτός των άλλων, είναι το capacity factor. Και τα πλωτά αιολικά έχουν το υψηλότερο capacity factor από όλα – το οποίο πλησιάζει το 60%. Ενώ για τα σταθερές έδρασης υπεράκτια είναι στο 40%-45%, στα χερσαία

αιολικά κυμαίνεται γύρω στο 30% - 35% και για τα φωτοβολταϊκά είναι περίπου 18%-20%. Άρα μπορεί κάποιος να διαπιστώσει την μεγάλη διαφορά υπέρ των πλωτών αιολικών.

Ο τρίτος λόγος έχει να κάνει με το περιβάλλον. Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες, οι πλωτήρες μπορούν να δημιουργήσουν τεχνητούς κοραλλιογενείς υφάλους που μπορούν να ενισχύσουν τη βιοποικιλότητα και τη θαλάσσια ζωή. Έτσι, σύμφωνα με αυτές τις μελέτες, τα πλωτά αιολικά μπορούν να έχουν επιπλέον όφελος και για το περιβάλλον. Και αυτό, εφόσον συμβεί, θα είναι ένα σημαντικό θετικό περιβαλλοντικό αποτύπωμα.

Τέταρτον, τα πλωτά αιολικά έχουν πολύ μικρότερες αντιδράσεις από τις τοπικές κοινωνίες. Αν και βρισκόμαστε ακόμη σε πρώιμο στάδιο, βλέπουμε μια σχετικά υψηλή υποστήριξη στις τοπικές κοινωνίες σε σχέση με άλλες ΑΠΕ. Τα πλωτά δεν αντιμετωπίζουν αντιδράσεις που θα μπορούσαν να καθυστερήσουν σημαντικά τα έργα αυτά. Αυτό συμβαίνει για διαφόρους λόγους αλλά νομίζω ο επικρατέστερος είναι ότι όταν τοποθετείς αυτές τις ανεμογεννήτριες στα βαθιά νερά μακριά από την ακτή η οπτική και η ηχητική όχληση είναι πολύ μικρότερη.

Ωστόσο, παρά τα πλεονεκτήματα, η ανάπτυξη πλωτών αιολικών δεν είναι χωρίς προκλήσεις. Το υψηλό κόστος του χρήματος, ο πληθωρισμός, οι τεχνικές προκλήσεις κατά την κατασκευή και η ανάγκη για προηγμένες υποδομές σύνδεσης με το ηπειρωτικό δίκτυο είναι μερικά από τα εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν. Όμως, οι τεχνολογικές εξελίξεις συνεχίζουν να μειώνουν το κόστος κατασκευής και λειτουργίας, καθιστώντας την επένδυση πιο ελκυστική. Η τεχνολογία των πλωτών υπεράκτιων αιολικών ανοίγει το νέο μεγάλο κεφάλαιο στην παραγωγή καθαρής και ανταγωνιστικής στο κόστος ενέργειας. Γιατί έχει την ικανότητα να βοηθήσει στην παραγωγή ενέργειας σε κλίμακες που δεν είχαν προηγουμένως φανταστεί οι ειδικοί. Αυτά τα έργα θα είναι η επόμενη επανάσταση στο πεδίο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και θα συμβάλλουν καθοριστικά στην δημιουργία ενός πιο καθαρού, βιώσιμου και πράσινου μέλλοντος για τις επόμενες γενιές.

Κατόπιν προσκλήσεως Η Ουκρανία δοκιμάζει την αποφασιστικότητα της Ευρώπης και των συμμάχων της

ΕΙΤΕ ΜΑΣ ΑΡΕΣΕΙ είτε όχι, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η βασιζόμενη σε κανόνες διεθνής τάξη μετασχηματίζεται άρδην και ανεπιστρεπτή. Οι σκοποί και οι αρχές του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών έχουν διαρραγεί βίαια από τη Ρωσία, παρά την ιδιότητά της ως μόνιμου μέλους του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Με την εισβολή της στην Ουκρανία και τις ενέργειές της αλλού, η Ρωσία επιχειρεί να αναδιτάξει το διεθνές σύστημα με τρόπο που να ωφελεί μόνο τους επιτιθέμενους.

Το σημερινό ευρωπαϊκό τοπίο στον τομέα της ασφάλειας είναι μόνο μία από τις πολλαπλές άβυσσες κρίσεις σε όλο τον κόσμο. Η επιθετικότητα της Ρωσίας είχε εκτεταμένες συνέπειες και πέραν των συνόρων της Ουκρανίας. Έχει επηρεάσει την παγκόσμια επισιτιστική ασφάλεια, τις τιμές της ενέργειας και την πυρηνική ασφάλεια, με ανθρωπιστικές συνέπειες τόσο στην Ουκρανία όσο και πέραν αυτής. Στη Μέση Ανατολή, στο μεταξύ, το Ιράν αποτελεί σαφή και υπαρκτό κίνδυνο. Το Ισραήλ έχει νόμιμο δικαίωμα αυτοάμυνας έναντι των τρομοκρατικών επιθέσεων, αλλά οι συγκρούσεις στην περιοχή έχουν επιδεινώσει μια ήδη σοβαρή ανθρωπιστική κατάσταση. Στον σημερινό διασυνδεδεμένο κόσμο τέτοιες κρίσεις μπορούν να έχουν και έχουν εκτεταμένες επιπτώσεις, που ξεπερνούν τα σύνορα και απαιτούν συνολική αντιμετώπιση.

Η Ουκρανία έχει περάσει το σοβαρό ορόσημο των χιλίων και πλέον ημερών αντίστασης, αγωνιζόμενη να υπερασπιστεί τη γη και τον λαό της, αλλά και να καθορίσει το μέλλον της. Όλες αυτές οι ημέρες ήταν γεμάτες αιματοχυσία και καταστροφή, κάτι για το οποίο η Ρωσία φέρει την αποκλειστική ευθύνη και για το οποίο θα πρέπει να λογοδοτήσει. Όμως η Ρωσία δεν ενεργεί πλέον μόνη της.

Σε μια ανησυχητική εξέλιξη, η Βόρεια Κορέα ανέπτυξε στρατεύματα υπό ρωσική διοίκηση, ενώ το Ιράν συνεχίζει να προμηθεύει τη Ρωσία με φονικά μη επανδρωμένα αεροσκάφη και πυραύλους. Η Ουκρανία αποτελεί την ύστατη δοκιμασία για την αποφασιστικότητα ολόκληρης της ευρωπαϊκής κοινότητας.

Η Ευρώπη μπορεί να επιτύχει μακροχρόνια ειρήνη μόνο αν είναι προετοιμασμένη για πόλεμο, λέει ο Edgars Rinkevics, πρόεδρος της Λετονίας

Οφείλουμε να φανούμε πιο αποφασιστικοί, ατομικά και συλλογικά, στην υποστήριξη της Ουκρανίας μέχρι να επικρατήσει – χωρίς να αποθαρρυνόμαστε από οποιοδήποτε κόκκινες γραμμές, οι οποίες ούτως ή άλλως έχουν αποδειχθεί κινούμενος στόχος. Ο κίνδυνος κλιμάκωσης έγκειται στο να μην κάνουμε αρκετά, παρά στο να κάνουμε πάρα πολλά. Η αδυναμία και ο φόβος χρησιμεύουν μόνο ως πρόσκληση για περαιτέρω ρωσική επιθετικότητα.

Εάν και όταν εξεταστούν ειρηνευτικές συνομιλίες, δεν μπορούν να υπάρξουν διαπραγματεύσεις πίσω από την πλάτη της Ουκρανίας. Το καθήκον μας για το 2025 και μετά είναι να περιορίσουμε προλη-

**Οι μέρες που ακούσε
για επένδυση 2%
του ΑΕΠ στην άμυνα
έχουν περάσει**

πτικά την ικανότητα της Ρωσίας να θέτει οποιοδήποτε απειλές. Για να συμβεί κάτι τέτοιο οφείλουμε να περιορίσουμε τις προσπάθειές της να ανακτήσει τη στρατιωτική της ισχύ. Η Ρωσία είναι και θα παραμείνει η πιο άμεση και μακροπρόθεσμη απειλή για την ευρωπαϊκή ασφάλεια.

Κανένα Ευρωπαίος δεν μπορεί να εφησυχάζει, να αισθάνεται κόπωση ή να δηλώνει ουδετερότητα, είτε πολιτική είτε οικονομική. Η Ευρώπη μπορεί να επιτύχει μακροχρόνια ειρήνη μόνο αν είναι προετοιμασμένη για πόλεμο. Με τον όρο Ευρώπη εννοώ όχι μόνο τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και όλα τα ευρωπαϊκά μέλη του ΝΑΤΟ.

Ο δρόμος για να επιταχύνουμε την αμυντική βιομηχανική παραγωγή, την καινοτομία και την τεχνολογική ανάπτυξη μπροστά στις αυξανόμενες απειλές είναι μακρύς και δύσβατος. Εάν θέλουμε να θεωρηθούμε σοβαροί και αξιόπιοι

παίκτες στην παγκόσμια σκηνή, πρέπει να μετακινηθούμε από μια προσέγγιση προανατολισμένη στη διαδικασία σε μια προσέγγιση που θα είναι σαφώς προανατολισμένη στα αποτελέσματα – και γρήγορα.

Η ασφάλεια είναι μια προσπάθεια συνεχούς προσαρμογής του σχεδιασμού, των πόρων, της άσκησης και της εφαρμογής των διαγμάτων που αντιλήφθηκαν. Οι μέρες που ακούσε μια επένδυση 2% του ΑΕΠ στην άμυνα έχουν περάσει. Οι σημερινές συνθήκες δράσης απαιτούν να κινηθούμε από το επίπεδο του 2,5% προς το 3% του ΑΕΠ, επενδύοντας σε δυνάμεις και κρίσιμες ικανότητες, και ιδίως στην αεράμυνα. Δεν πρόκειται πλέον για προαιρετικά μέτρα αλλά για αναγκαία μέτρα.

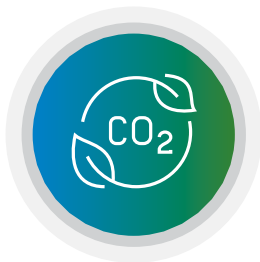
Επιπλέον, υπό αυτές τις συνθήκες, δεν μπορούμε πλέον να προσποιούμαστε ότι οι παλιοί τρόποι σκέψης είναι αποτελεσματικοί, είτε στο πεδίο της μάχης είτε πέραν αυτού. Ο υβριδικός πόλεμος βρίσκεται ήδη στην κορυφή των διαγραμμάτων αξιολόγησης κινδύνων σε ολόκληρη την Ευρώπη. Οι κακόβουλες δραστηριότητες των αντιπάλων μας (όπως οι σαμποτάζ, η εργαλειοποίηση της παράτυπης μετανάστευσης και οι κακόβουλες δραστηριότητες στον κυβερνοχώρο), που συνδυάζονται με συμβατικές τακτικές, απαιτούν ένα κατάλληλο μείγμα αμυντικών και επιθετικών μέτρων αντίδρασης.

Μόνο με αυτοπεποίθηση και εφευρετικότητα θα μπορέσει η Ευρώπη να υποστηρίξει αποφασιστικές σημασίας εταιρικές σχέσεις εκατέρωθεν του Ατλαντικού και στον Ινδο-Ειρηνικό. Η Βρετανία, η Γαλλία, η Γερμανία και η Πολωνία οφείλουν να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στη δημιουργία αξιόπιστης ευρωπαϊκής αποτροπής.

Οι δυνάμεις της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής χρειάζονται οι μεν τις δε τώρα περισσότερο από ποτέ. Δεν πρέπει να χάσουμε ούτε την εστίαση ούτε την αποφασιστικότητά μας. Οφείλουμε να εμποδίσουμε τους αντιπάλους και τους στρατηγικούς ανταγωνιστές μας να σπείρουν τη διχόνοια ανάμεσά μας. Δεν είναι ώρα για διχασμούς και διαφωνίες, αλλά ώρα να αναγνωρίσουμε ότι η βάση της συλλογικής μας μελλοντικής ασφάλειας βρίσκεται στην ενότητά μας. ●

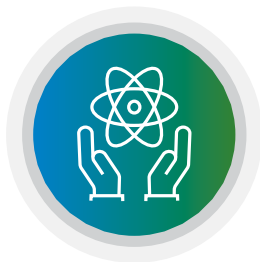
DEPA COMMERCIAL

WE ARE BEHIND EVERYTHING THAT DRIVES **ENERGY FORWARD**

Sustainability

Emissions reduction of more than 26% in one year.
Implementation of ESG criteria
UN Sustainable Development Goals.

Energy Security

Renegotiation of long - term supply contracts, which allow us to guarantee the country's energy security.

RES

More than 700 MW of power throughout the country, with a target of 1 GW. Development of hydrogen projects and green fuels.

IGB Pipeline

Capacity of 3bcm of natural gas annually.

Alexandroupolis LNG Terminal

Capacity of 153,500 m³ LNG.
Annual capacity of 5.5 billion m³.

Gas-fired power generation

Alexandroupolis unit 840 MW capacity, replacing 3 polluting lignite units.
Albania unit of 174 MW.

International engagement and outward orientation

Presence in all major regional natural gas and electricity markets and continuous increase in exports.

FISIKON

A country - wide network of 30 CNG/FISIKON stations and promotion of gas mobility.

choose

We are behind the dynamic transformation of DEPA Commercial into a modern vertically integrated energy company. Thanks to long-term planning, investments and strategic partnerships, we have successfully met the challenges. We support the Greek economy, ensuring energy sufficiency and affordable prices for the country's businesses and industries. We are behind the green plan which takes us to the future through investments in gas-fired power generation, renewable energy sources and green fuels.

GROUP OF COMPANIES

WE KEEP LIFE ENERGIZED